

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár.

Kiadó és laptulajdonos:
a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII., Aréna-út 64. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

TARTALOM: Meghívó. — A hamburgi fonétikai kongresszus (Dr. H. Gutzmann.)
— Képzőnk reformja (Szobolovszky István.) — A motorikus és pszichikus
beszéd (Medgyesi János.) — A gyógypedagógiai intézetek 1914—15. évi állami
költségvetése. — Statisztikai kimutatás a siketnémák elterjedéséről és tanításá-
ról Magyarországon (Klug Péter.) — Hivatalos rész. — Sturmán Márton
(Scholtz Lajos.) — Vegyesek.

MEGHIVÓ

a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének

Budapesten a siketnémák áll. intézetében (VIII., Festetics-u. 3.) május 31-én d. e. 8 órakor

tartandó

XIII. rendes közgyűlésére.

TÁRGYAK:

1. Elnöki megnyitó.
2. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése.
3. A titkár évi jelentése az egyesület állapotáról és működéséről.
4. A reformbizottság javaslata a tanárképző újjászervezésére.
5. Bárczi Gusztáv értekezése: Az intézeti ifjusági életéről.
6. A szerkesztő jelentése az egyesület lapjáról.
7. A bizottságok jelentései.
8. Az évi zárószámadás megvizsgálása.
9. A költségvetés megállapítása.
10. Indítványok. (A közgyűlés előtt legalább 8 nappal írásban benyújtandók. (31. §. d.)
11. Tisztségviselők, választmányi tagok és számvizsgálók választása. (17. 24. 25. §.)
12. Szerkesztő, rovatvezetők, kiadóhivatali intéző választása.
13. A XIV. rendes közgyűlés helyének megállapítása.

Vác, 1914. május hónap 1-én.

Borbély Sándor, elnök.

Kegler Ferenc, titkár.

30-án d. u. 6 órakor ugyanott választmányi gyűlés, este 8-kor pedig előértekezlet lesz.

A hamburgi fonétikai kongresszus.

— Dr. H. Gutzmann megnyitó beszéde. —

A kongresszus előkészítő bizottsága több okból szükségesnek tartotta, hogy a megnyitó ülésen egy általánosan megértett nyelven bevezető előadással a tudományos értekezéseket előkészítsük. Nemcsak a művelt közönségre való tekintettel látszott szükségesnek röviden előadni, hogy mit akarunk, mily cél felé törekszünk, miért gyűlésezünk egyáltalán, hanem a tudósok között is sokan vannak, akik kevésbé ismerik a kísérleti fonetika lényegét, terjedelmét, célját, akik ennél fogva kevésre becsülik a fonetika tudományos értékét, sokszor ferde megvilágításban látják, sőt kételkednek benne, mint önálló tudományban vagy tudomány voltát egyenesen tagadják.

A kísérleti fonetika tudományos voltát a nagyközönséggel szemben mi sem bizonyítja jobban, mint e mostani nagyarányú gyűlés, annak rendkívül gazdag értekezésekből álló munkaprogramja, az itt jelenlevő világhírű tudósok névsora, akik a világ minden részéből sereglettek itt egybe. Az a körülmény, hogy az itt jelenlevők különféle tudományágaknak tudós képviselői, legfényesebben bizonyít amellet, hogy ők a kísérleti fonetikát önálló tudománynak ismerik el, hogy tudományos értékét, hogy szoros kapcsát az egyetemes tudománnyal teljesen értékelik és becsülik. Az általános, egy szerű érzéki észrevevésen alapuló gyakorlati fonetika nagyon is nélkülözi a tudományos színezetet, azért a különleges fonetikai tudomány nem elégedhetett meg az érzéki észrevevésen alapuló kísérletezéssel, hanem műszerekhez kellett folyamodnia. A régibb, öregebb fonetikusok a műszerekkel történő kísérletektől természetesen még idegenkednek, elfelejtik, hogy mennyire korlátoztak, végesek a fonetikai tünetek megfigyelésére igénybevett érzékszervek, mint: a hallás, látás, tapintás szervei; elfelejtik, hogy az érzéki észrevevések mennyi csalódásnak vannak kitéve.

Joggal hangoztatja a jeles physiologus, F. Kruegger, hogy még a legiskolázottabb, leggondosabb közvetlen megfigyelés is képtelen arra, hogy a fonetikai tüneteket gyors változásokban, minden oldalról pontosan felfogja. Joggal veti szemükre a fonetikusoknak Nagel physiologus, hogy nem egy nehezebb fonetikai kérdést úgy oldanának meg, mintha nem is volna probléma, mintha mindenki saját megfigyeléséből azonnal meg tudná mondani, hol és hogyan képezetnek az egyes hangok, amikor a physiologusnak még más, sokoldalú nehéz és még megfejtésre szoruló kérdések jelenlétéről van biztos tudomása. Sokszor kellett tiltakoznunk az ellen, hogy a fonetikusok a kísérleti fonetikát kizárólag különféle műszerek használatából állónak tekintették és ennek megfelelőleg műszer-fonetikáról, gépfonetikáról beszéltek.

A kísérleti fonetika lényege egyáltalán nem áll műszerek és gépek használatából, hanem kísérletezésből. A kísérletezésekhez természetesen sok esetben szükségesek gépek és műszerek, de a kísérletezés lényege nem azokban rejlik, hanem abban a felfogásban,

hogy a kísérletezés által tapasztalatokra tegyünk szert. A kísérletezés mesterségesen előidézett tapasztalat és mint olyan, bizonyos ellentétben áll a közvetlen megfigyeléssel. A megfigyelés és kísérletezés az eszközök, amelyek által valaminek megértéséhez jutunk. A megfigyelés tárgya lehet természetes jelenség vagy mesterségesen előidézett tünet. Kísérletezésről azonban csak akkor beszélhetünk, amikor egy testet előzőleg egy bizonyos állapotba, egy meghatározott helyzetbe hoztunk, hogy egy meghatározott cél érdekében megfigyeljük.“ (Eberhard-Lyon.) Erre nézve Goethe a következőképpen fejezi ki magát: „Ha a tapasztalatokat, melyeket mi és velünk együtt és egyidőben mások szereztek, bizonyos idő múlva megismételjük és a jelenségeket, amelyek részben maguktól, részben mesterségesen jöttek létre, újra felidézzük, akkor ez eljárásunkat kísérletezésnek nevezzük.“ Ehhez elvileg sem gépek, sem műszerek nem szükségesek, mint az könnyen be is bizonyítható azzal, hogy nem csekély mennyiségű fonétikai eredményhez gépek és műszerek nélküli kísérlet által jutottunk.

Nem tagadható természetesen, hogy igen sok és nagyobbbrészt drága műszerekre szorul a kísérletező fonétikus. Ez a körülmény azonban munkájának tudományos értékéből nem vonhat le semmit, minthogy ezek a műszerek maguk is komoly tudományos kutatások és kísérletezések eredményei. A görcsővel vizsgálódó orvost, a távcsövön a világűrben kutató csillagászt, aki a tudományos optikát egyszerűen technikának nevezné, hálátlannak, sőt mi több, joggal bolondnak nevezhetnők. A görcsővel való bánásmódot a tudományos mikroszkopusnak ép úgy meg kell tanulnia, mint a kísérletező fonétikusnak a kísérleti műszerek technikáját.

Az a belátás, hogy a fonétikai jelenségeknek közvetlen megfigyelése a legtöbb esetben elégtelen biztos és kétséget kizáró eredmények elérésére, kényszerít kísérletezésre és alkalmas kísérletezési műszerek szerkesztésére. A beszéd mozgási jelenségeinek megvizsgálására és tárgyi analizisére különféle optikai műszereket használtak. Gondoljunk csak Mareyra és Déményre, akik már több, mint két évtized óta használják a fényképezést és a mozgófényképfelvételeket a beszédmozgások megrögzítésére. Gondoljunk Oertel, Koschla koff, Musehold, Réthi stroboskopiai kísérleteire, vagy a Röntgenographiára, a mozgatható tükröcskék használatára stb. Ez utóbbiak a beszéd hangjelenségeinek elemzésénél is lényeges szerepet játszanak. Ilyenek még a hangvilla, a rezonátorok, a phonographok, a phonographok, a gramophon, a mikróphon, telephon stb. Éppen így a tapintás érzékére is ható fonétikai mozgási jelenségek rezgések stb. számtalan műszer által grafikailag feltüntethetők s azután megbízható módon megvizsgálhatók. Mindezen különféle módszer célja a kicsiny és legkisebb fonétikai mozgási jelenségeket grafikai képekben megnagyítani, a közvetlen megfigyelésre gyors lefolyásait egy pillanatra mintegy megállítani, hogy az időtől független megvizsgálásnak alávetethetők lehessenek. Egy-két kísérlettel be fogom bizonyítani, hogy mennyire elűt a kísérleti fonétika az egyszerű, közvetlen megfigyelésen alapuló fonétikától.

Látni fogják e kísérletekből, hogy a kísérleti fonétika mily nagy mértékben segítette elő más tudományágaknak fejlődését.

Látni fogják, hogy mily nagy hasznát vette a philológia, a nyelvészet, idegen nyelvek tanulmányozója, mily nagy segítője volt Rousselotnak, Viëtornak, E. A. Meyernek, Meinhofnak, Panconcelli-Calziának, Pippingnek, Poirotnak s másoknak, amint azt a bécsi phonogramm-Archivum munkái: Pöch, Pollak, Hauser dolgozatai mutatják. Auerbach orvos már sok évvel ezelőtt figyelmessé tette a philológusokat egyik kimerítő értekezésében a kísérleti fonétika hasznára. Hogy mit várhat tőle a beszédelettan, arra Nagel mutatott rá találóan, hogy más tudományágak mennyit nyerneek általa, azt Sommer és Baumann munkáiból ítéltük meg kellőképen. A siketnéma-oktatásra, az énekhang képzésre, mindenekelőtt azonban az orvosi tudományra való előnyös hatását a Berliini Rhino-Oto-Laryngologiai Kongresszus évkönyve, Zwaademaker és Bollmann, valamint Gradenigo, Biaggi és Stefani munkái mutatják.

Mindazt, amit a kísérleti fonétika, mint eredményt más tudományágtól átvett, bőségesen visszaadta, így lesz az a jövőben is! Egyik tudományág sem állhat fenn egymagában a többiektől elkülönítve. Mindegyik között megvan az universitas litterarumban kifejezett kölcsönös benső kapocs, egyik segíti a másikat. Azért vannak a jelenlevők között teológusok, nyelvészek, orvosok, ethnológusok, természettudósok, hogy a mindannyira egyformán közös tudományosság művelésében egymást támogassák, segítsék, hogy közös munkával a tudományt, a kísérleti fonétikát fejlesszék.

Engedjék meg, hogy a mondottakat bemutatásokkal és kísérletekkel is igazolhassam. (Kísérletek, bemutatások, stb.)

Hölgyeim és uraim! Minden tudomány nemzetközi jellegű. De mi volna nemzetközibb, mint az emberről szóló tudomány, mi volna az emberiségre különösképen és általában inkább közérdekű, mint a beszéd kincse, mint az a kincs, amely nemcsak egy nemzet fiainak, hanem az egész emberiségnek nélkülözhetetlen összekötő kapcsa. A beszéd jelenségeinek kísérleti megismerését célozza a tudományos fonétika, ebből a célból jött össze annyi képviselője, e tudománynak a világ minden részéből.

Hamburgnak és polgárainak nem fejezhetjük ki eléggé hálánkat, hogy a kísérleti fonétikának elsőnek emelt itt méltó intézetet, amelynek falai között e tudomány művelői munkálkodásra alkalmat és tanácsot találnak.

Hogy mit remélünk a jövőtől, azt Hamburg példájára rámutatva, más államok gondoskodó kormányainak a költő szavával megmondhatjuk:

A szép példa utánzásra buzdít és magasabb törvényeknek rendeli alá az ítéletet.

Képzőnk reformja.

Azok az eszmék, melyek képzőnk reformja érdekében felszínre kerültek, alapjukban véve nem egyebek, mint a fejlődés, a haladás követelményei. A fejlődés követelménye elsőbben, mint „elégületlenség“, „nyugtalanlás“ jelenik meg az objektív világ előtt, mely bizonyos változatokat, átalakulásokat okoz. Ez a változás, átalakulás végeredményében a megfelelő reformban nyeri kifejezését. Ez a fejlődés. Ha valahol, úgy elsőbben s mindenekelőtt nálunk kell, hogy érvényesüljön a fejlődés törvényszerűsége. Hisz oktatásunk sokkal közelebb esik a bölcsőjéhez, mint bármely más ped. ágazat. Oktatásunknak még nincs szilárd gerince, váza. Innen van az, hogy munkásságunknak nincs meg ama bizonyos eredményessége, mely a fejlettségnél, az érettségnél található. Kétségtelen, hogy oktatásunk fejlesztése *elsőbben kiképzésünk minőségével függ össze*. Hogy mostani kiképzésünk nem elégséges ahhoz, hogy kellően fejlődjünk s egyúttal sikeres munkát végezzünk, bizonyossága ennek ama tény, hogy a munka időtartama s minősége nem áll arányban az eredménnyel. Az eredmény nem fedezi azokat a követelményeket, melyek a fejlődésből, a kor szelleméből sarjadanak. A hiba tisztán és kizáróan a kiképzés hiányosságában, elégtelenségében rejlik. Hogy milyen irányban, jellegben, stb. reformáljuk képzőnket, arról a M. S. O. 1910. év 5.-ik számában már szóltam.*) De egyébként a közelmúlt és a mostani kérdések is elég tárgyilagosan s világosan foglalkoznak vele. Azonban vannak tényezők, melyek különleges tárgyalást és megfontolást követelnek. Ezek a tényezők: *képzőnk tanítási, előadási tárgyainak a minőségével kapcsolatosak*. Jól meg kell fontolnunk s állapítanunk, hogy mire van szükségünk! Mely hiányosságok azok, amelyeket feltétlenül pótolni kell? Ne tanuljunk olyant, ami nem vág bele tanításunk munkakörébe, viszont ne hagyjunk ki semmit, ami nélkül a modern siketnéma-oktatás nem tud érvényesülni.

Nem akarom a képző tantárgyait részletezni. Rá akarok mutatni a hibára, amely olyan tantárgy hiányából ered, mely nélkül a mostani modern nevelés nem tud dűlőre jutni. A reformokban ott találjuk többek között az általános s a *speciális lélektan*t. Egyszerűen oly tudományt, amely az „egy“ *egyenre*, mint *különálló, a többiekétől elszigetelt személyre vonatkozik*. Azonban nem találjuk meg azt a tudományt, amely az embert, mint „*társas*“ lényt tárgyalja. A lélektan, mint jeleztem is, csak azokkal a dolgokkal foglalkozik, melyek az „elszigetelt“ egyénre, a siketnémára vonatkoznak. Ámde tudjuk, hogy az ember, tehát a sn. élete, boldogulása, munkája, fejlődése stb. nemcsak önmagától, hanem *másoktól*, *elsőbben környezetétől*, *társadalmától* függ.

Az általános s a speciális lélektan nem foglalkozik, de nem is *foglalkozhatik* azzal, hogy micsoda viszonyok, helyzetek, törvény-

*) V. ö. M. S. O. XII. évf. 76. l. „Fontos kérdések.“ — Ezzel kiegészíteni óhajtom a képző irodalmáról szóló s a M. S. O. 1913. 11. sz. 231. lapján közölt jegyzéket,
A szerk.

szerűségek stb. keletkeznek az emberek *kölcsönhatásából*, *kölcsönvonatkozásából*. A néplélektan, amely a reformkérdések között szerepel, csak *egy bizonyos körrel, réteggel* foglalkozik. Erre a műveletre egyes-egyedül csak a *szociológia* alkalmas. Manapság bizonyos szociológiai tudás minden egyes pedagógusra nézve kötelező. Enélkül nincs modern tanítás-nevelés. A modern korszellem kívánja, követeli, hogy minden *iskola, minden osztály valóságos kis mása legyen a nagy társadalmi életnek*.

Egyébként a tanítás-nevelés meddő, sőt káros művelet. Hogyan oldja meg a pedagógus ezt a feladatot, hogyha nem ismeri a szociológiában lerakott alapelveket? Sehogy.

E nélkül elszigetelt, heterogén egyéneket nevel, akik nem tudnak a társadalom életébe simán, súrlódásmentesen beilleszkedni s ott dolgozni. Nem ismeri azokat a kölcsönható erőket, amelyek életét, működését irányítják. A mostani iskolában megismerkedik a tanuló a természeti testek fizikai, kémiai tulajdonságaival, erőikkel, de nem nyer betekintést *a társadalmi életet mozgató, vezető, fejlesztő stb. erőkre, a társas erőkre*. A társas értelemben, *a társas akaratba, a munkafelosztás és az együttes munka törvényszerűségébe*. Nem tudja a kedvező *társas erőket* munkája javára kiaknázni s magát az *ellentétes erőktől távol tartani*.

Az, aki a modern munkafelosztásnak, az együttes munkának osztályosa akar lenni, szüksége van az odatartozó s ott érvényesülő *gyakorlati érzékre, munkaütemre*. Intézteink ezidőszerint csak az „*elszigeteltség*“ körében művelik a siketnémát. Nem nevelnek belőle „*társas*“ egyént. Azonban ez a mai körülmények, viszonyok között nem is lehet másképp. *Kiképzésünkéből hiányzik ama ismeret, tudás*, amely úgy az *általános*, mint a *speciális szociológiában* nyeri kifejezését. Maga az általános szociológia igen tág terület. Nekünk csak azokra a részletekre van szükségünk, melyek tanításunknál kell, hogy érvényesüljenek. A szociológia főelve a társadalmi jelenségek *törvényszerűségére támaszkodik*. Ha tehát tisztában vagyunk a társadalmi élet *törvényszerűségeivel*, nem lesz nehéz az intézetet, az osztályt valóságos *kis társadalommá átalakítani*. Említettem, hogy kettőre van szükségünk: az *általános* s *speciális*, a körünkbe vágó szociológiára. A gazda csak akkor tarthat számat a „jó“ jelzőre, hogyha nemcsak a *talajtant*, mely az egyes elszigetelt talajokkal foglalkozik, hanem a *geológiát* is ismeri. A talajtan hasonló az ált. lélektanhoz; a geológia a szociológiához. Azonban valamint az ált. talajtanból az ú. n. *abnormis területek talajtana differenciálódott, azonképen ilyen jellegű a snk. lélektana az általános lélektanhoz viszonyítva*.

A geológia a különböző talajnemek egymáshoz való viszonyát, egymásra való hatását, összefüggését tárgyalja. Így tesz a szociológia is a különböző elmék *társítását* illetőleg. Ha a gazda nem ismerné a geológiát, nem tudná, hogy micsoda előnyök vagy hátrányok származnak az egymás melletti talajok *kölcsönhatásaiból*. Nem tudná, hogy hogyan s mily irányban kell a normális területek közé ékelt *abnormis* (vadvizés, kavicsos, homokos, száraz stb.) terü-

leteket *javítani, hasznosítani*. Hasonlóképp nyilatkozhatunk a mi munkánkról is. Mi egy abnormis területet kapunk, melyet hasznosíthatóvá kell tennünk. Ámde nem vizsgáljuk meg, hogy a *környezet, a normális környezet* milyen irányt szab *nevelésünk* számára? Nem ismerjük a normális és az *abnormális terület kölcsönhatásait, speciális eltéréseit*.

Nem tudjuk, hogy micsoda hibák származnak a kölcsönösségből, mik azok az eltérések, melyek a *normális* és az *abnormális* területek *társas törvényszerűségében találhatók*. Természetesen ezt a műveletet bizonyos *szociológiai* tudás nélkül nem is tehetjük. A speciális lélektan pedig nem nyújthat ide betekintést.

Hogy a mai *beszédtanítás* csak csekély eredménnyel kecsegtet bennünket, oka abban rejlik, hogy nem látjuk azokat a *társas kölcsönhatásokat, vonatkozásokat, melyeken a társas beszéd épül és fejlődik*.

A beszéd csak *emberek között* támad, *még pedig a kölcsönös szükségérzetek révén*. Mi okozza a *szükségérzetek* kölcsönösségét? Semmi egyéb, mint az együttes munka, cselekvés, érzés. *Ha tisztában vagyok a kölcsönösségek okaival, okozataival, megtaláltam az utat, az irányt, amely a helyes beszédtanításhoz vezet*. Azonban ezt az általános és a speciális szociológiai tudás nélkül nem tehetem. Ne feledjük, hogy miként a lélektan a képzetek *társításának* a tudománya, azonképen a szociológia az *elmék* társításának a tudománya. Mindkettő szükséges. Az első az *egyéniiségre*, a második az *egyéniiségek összetartozandóságára* vonatkozik.

Mindebből látjuk, hogy úgy az ált. *szociológia*, mind pedig a speciális *szociológia* mily fontosságú a snk. oktatásánál. Az általános szociológia *elégé művelt terület*. Azonban a *speciális* szociológia még csak a *fogalomban csírázik*.

Nekünk kell azt megteremttenünk, még pedig részint az ált. *szociológiából, részint pedig tapasztalataink, gyakorlataink köréből*. Éppen ezért kívánatos, hogy úgy az ált., mint pedig a speciális szociológia helyet kapjon a reformált *tanárképző* tantárgyai között. Ne csak kísérleti lélektan, *fonetika*, hanem a *kísérleti szociológia* is szerepeljen a képzőn.

Szobolovszky István.

A motorikus és pszichikus beszéd.

Nehéz feladat saját gondolataink kifejező eszközét, tulajdon beszédünket tanulmányozás szempontjából megfigyelés tárgyává tennünk. Mert vagy figyelünk s akkor nem nyilvánítjuk szabad folyással gondolatainkat vagy ha ezt tesszük, nem tudjuk figyelni kellőleg. Pedig, ha csak a mások beszédeinek a megfigyelésével s méginkább, ha csak a nyelvnek, mint már rendszerbe állított egésznek a boncolgatásával foglalkozunk s ez alapon akarjuk kiegészíteni nyelvérzékünket, nyelvismeretünket, mindig hiányozni fog tudásunkból a magv, az a magv, mely hajtásaként megteremtette számunkra az élőnyelvet.

Ez a magy, kinek-kinek a nyelvkincsében az ő gondolatvilága. E két alkotó elem hiánytalan együttműködésekor, tehát értelmi éntünk kifejlése idejében már annyira egybe van nőve, hogy időszzerűleg elválasztani őket alig lehet. Az életerőt magában rejtő gondolatvilág s az ezt külszínre hozó nyelv közötti összefüggést, tehát a két útírányt, csak úgy találhatjuk meg, ha igyekezni fogunk egyiket a másiktól elválasztottan elképzelni és példákban magunk elé állítani. A saját beszédünkkel ezt tenni már nem vagyunk képesek.

A nyelvbeli funkciót a gondolatnak valamikori közreműködésétől elválasztani nem lehet, míg ellenben a gondolatkör, a megszokott kifejezési eszköz nélkül is gyarapodhat s idővel csak talál magának utat, melynek segítségével mások gondolatvilágával összekötetésbe léphet. Példák erre a siketnémák jelnyelvei. Ellenben a legalsóbb fokú idióták azt bizonyítják, hogy szellemi élet nélkül nines nyelv. Természetes tehát, hogy a gondolat magasabb dimenziójú megnyilvánulás, mint a nyelv, mert ez utóbbi létezése függ az előbbi jelenlététől.

Ezek szerint beszélni tehát csak az képes, akinek vannak gondolatai, vagyis a beszéd gondolatárház.

Honnan vette hát eredetét ez a közéletbe is átment fogalom: üres beszéd. Ez alatt nem azt kell-e értenünk, hogy az olyan beszédben nincs tartalom, nincs gondolat? Mindenesetre ezt kell értenünk, habár túlságosan tág értelemben is alkalmazzák ezt ma már. Mégis van tehát gondolati vagy ha a gondolatok keletkezési módját vesszük alapul, van pszichikus beszéd s pusztán a mozgási központok által megindított, vagyis motorikus beszéd. Ez utóbbinak a lehetőségéről tanuskodnak a lázálmi beszédek is.

Fennáll tehát az az eset, hogy élőnyelvhasználat bekövetkezhet a pszikhe közreműködésével és anélkül is.

A siketnémáknál a hangzónyelv használata szempontjából, ez a levezetett igazság, rendkívül fontos körülmény. Nyelvet ugyan a pszikhe közreműködése nélkül a siketnémáknak sem adhatunk, de a már elszájtított beszédmotorikus nyelvet használhatja a siketnéma is, pszikhéje jelenléte nélkül is.

Oktatásunk irányának mikéntjét e két eshetőségnek a változásai kell, hogy megszabják. Említeni sem kellene talán, hogy a pusztán motorikus beszédnek a tanításban nines helye.

A motorikus beszéd alsóbb rendű dimenzióban nyilvánul meg a felsőbb dimenziójú erő sokszor keletkezett ráhatásából. Addig, míg a ráhatásoknak a motorikus beszéd kifejlődése érdekében kellett történnie, tehát a nyelv tanulásának ideje alatt, a siketnémák oktatójának a figyelmét leköthette a motorikus beszéd mikéntje, de amikor ezt, már mint eszközt használjuk a más gondolatvilágok képesül, erre többé a főgondot fordítani nem lehet, nem tanácsos, mert motorikus típusúvá lesz a gyermek, még ha siketnéma is.

Elkerülhetetlenül azon kell hát igyekeznünk, hogy a siketnémának minden beszédbeli megnyilvánulása a pszikhe működésével, gondolatokkal s ne csupán motorikus jelenségekkel legyen telítve. Hogy ezt tehessük, ismernünk kell a helyet és módot, ahol és ahogyan a pszikhe megtermi a kifejezésre vágyó gondolatokat.

Nagy tévedés azt hinni, hogy amikor mi át vagyunk hatva gondolatainktól a siketnémákkal való közlés szempontjából, ugyanakkor a siketnémák is gondolataik termékét hozzák nyilvánulásra. Koránt sem! Ez nem más, mint a mi gondolatvilágunkból egy hasonló dimenziós világba való áttelefonálás a nyelv, mint gondolatvezeték által. De amint fizikai világunkban hiába csengetünk a felhívott telefon számmal, a tökéletesen működő vezeték segítségével, ha senki sincs otthon, úgy a mi gondolatvilágunkban működő pszikhe is hiába akarja az alsóbb dimenziójú eszköz, a beszéd által a mások gondolatvilágát összekapcsolni, ha az ottani világ ura, a pszikhe egyebütt van elfoglalva. A siketnémák gondolatvilágában nem az ott lerakott kincset, a meglevő nyelvi készséget kell nekünk megkeresnünk s azt szuggeszció útján működésbe hoznunk, hanem mind eme birtokok tulajdonosát, a gyermek pszikhéjét kell otthon találnunk, mert csak az ekkor folytatott beszédet nevezhetjük pszichikus beszédnek.

Kimagasló kötelességünk hát tanulmányozni, hol és mikor találhatjuk otthon a siketnémák gondolatvilágának urát, a gyermek szellemét. Hangsúlyozni kívánom, hogy a gyermek szellemét, mert nagyon sokszor tapasztaljuk, hogy magát a gondolatot összetévesztik még tanult emberek is a szellem fogalmával, holott az előbbi az utóbbinak csak munkaköre, foglalkozási tere. Épen olyan különbség van e kettő között, mint mondjuk a cipész és az ő műhelye között. A gondolatok a szellem működése nélkül üres szövszék mozgásainak tekinthetők, még ha a nyelv útján felfoghatókká lettek is.

A siketnémák tanítása közben a mi szellemünk óhajt az ő tárházából egyet s mást a gyermek szellemének tárházába átültetni, hogy az ott megfogamzva, idővel gyümölcsöt teremjen. Hogy azután a mi szellemünk által felajánlott gondolatvilági termékek a gyermeki szellemek által mily arányban vétettek át helyesen felhasználható formákban, arról a gyermekek gondolatvilág gazdagságának a vizsgálása alkalmával győződhetnénk meg. Azonban a gyermek az ő gondolatvilágát nemcsak az iskola tanítási ideje alatt gazdagítja, hanem azonkívül is, sőt talán azonkívül bővebben, de mindenesetre harmónikusabban, mert mindig azt válogathatja ki, amire neki szüksége van, ami érdekli. Amikor tehát azt akarjuk megtudni, hogy a sn. gyermeknek minő gazdag már a gondolatvilága s az erre felhasználható eszközt, a beszédet vesszük igénybe, soha se induljunk ki a mi világunkból (egy elrettentő példát tudok erre a gyermekvizsgálat köréből, midőn a sn. gondolatvilágát akarták megvizsgálni, azt a kérdést tették fel: Tisztában vagy-e te a cselekedeteid következményeivel?); de még a mi gondolatvilágunkból átültetni szándékolt, úgynevezett ismeretkörökből se induljunk ki, mert megtörténhet, hogy ezekből a gyermek nem ültetett el semmit, nem lévén hon a tanítás ideje alatt szelleme, vagy nem fogamzottak ezek meg úgy, hogy azokról számot adni tudjon a gyermek. Hanem igenis, lessük ki, mikor van otthon a gyermek gondolatvilágának ura s akkor igyekezzünk behatolni az ő birtokába széttekintés végett. Más

szóval, enegedjük a gyermeki szelelemet szabadon megnyilatkozni, hogy gondolatvilágát a miénkkel kösse össze úgy, ahogyan ő tudja.

Ha valóban meg akarjuk ismerni e világot, nem szabad minduntalan azon az állásponton lennünk sem, hogy amikor csak helytelenül alkalmazza be a gyermek telefon készülékeit, a beszédszerveket, mindannyiszor figyelmeztessük elkövetett hibáira, vagyis javítsuk beszédét. Aki vette azt a fáradságot, hogy sn. gyermekek közé vegyült szellemük gazdagságát tanulmányozó célzatal, azt tapasztalhatta, hogy nagyon sok gyermek van olyan, aki jelenlétekor szellemi kincsét elrejtí, nem érintkezik, nem társalog másokkal még jelnyelven sem, annál kevésbbé a közjük ment oktatóval. Az ilyen gyermek nagyon jól tudja, hogy az oktatónak kötelességből kifolyólag első dolga, ha ő vele akarna érintkezni, vezeték készülékének a működését javítani.

Igy válnak siketnémáink a velünk érintkezés közben motorikus beszélőkké, arra irányulva szellemük gondja, hogy az eszköz alkalmazható legyen s nem arra, mit művel az eszközzel.

Bármennyire legyen leszűrődött igazságok alapján kimondva és többszöri felsőbb rendeletekkel utasítva, hogy minden beszélgetés egyúttal hangjavítás is legyen, s mindenben legyen beszédtanítás, nagyon elhibázottnak tartom azt a tanítási rendszert, mely a siketnémánál csak az iskolában nyújtani szándékolt ismeretkörben veszi számon a sn. gondolatvilágának a kincseit. A tanterv megemlékszik ugyan erről is az úgynevezett szabadbeszélgetési formáknak az előadási órák keretébe való beillesztésével, de amikor letárgyalt s minden gyermek által egyaránt felfogadni szándékolt beszédről van szó, az már a gyermeki szellem előtt ugyanaz a beszéd, mint a tantervi anyag pontosan előírt köre s csak a mi szemünkben szabadbeszélgetés ez. A szabadbeszélgetési formákat tulajdonképen nem lehet időhöz és helyhez kötni. Az iskolán kívüli hely sokkal alkalmasabb erre nézve. Az otthon, akár internátus, akár családi kör; a játszótér; sőt az óráközök is alkalmasabb helyek és idők a gyermeki szellemmel való közvetlen érintkezés szempontjából. Ilyenkor természetesen az igazi énje nyilvánul meg a gyermeknek, s ha jó nevelők vagyunk, minden tartózkodás nélkül.

A tantárgyak és az óraszámok között nem találjuk a snk. oktatójának ezt a kötelességét és beosztott idejét. Talán ez nem fontos? Én azt hiszem, fontosság tekintetében fölér bármelyik tantárggyal s időt is igényelne annyit, mint bármely keretben előírásba foglalt ismeretkör. Hogy nem teljesítjük, csak onnét van, mert nem szoktuk meg s főként, mert nem tették kötelességünké. Ebben a tekintetben, ha szűgyen is bevallanunk, de igaz, hogy egy kissé túlkapásokkal állunk szemben, nem a felsőbbbség részéről, hanem a magunk részéről. Mindent parancsolni, rendelni engedünk maguknak. Avagy nem kell-e jórészt túlzottnak tekintenünk az ilyen rendelkezéseket: *a tanügyi lapok havonként ismerttetendők s a vezérkönyv használandó, de legalább is felvágandó* stb. Ezek kötelességünk rendeletek nélkül is.

A snk. beszédtanítása terén annyi kívánni való van még, hogy kellene gondoskodni arról, hogy a siketnémának minden lépésénél legyen olyan valakije, akivel szelleme szabadon érintkezhetik.

A megkötött órákon kívül, ha nem több, de legalább is még annyi ideje van a siketnémának, amely idő alatt gondolatvilágának közvetítő eszközét, a beszédet alkalmazhatná, csahogy ez a beszéd ne legyen motorikus, tehát fárasztó, vagyis munka, hanem pszichikus, vagyis könnyű, élvezetes. A siketnémákkal nemcsak, mint oktatóik, hanem mint embertársaik is érintkeznünk kell s azt a helyet és időt, ahol ez történik, éppen úgy ki kell használnunk, mint a tanítási órákat.

Ahol rendszerre válik a gyermekekkel a szabad időközökben való társalgás, ott bizalom fejlődik ki a gyermek és a felnőtt, az oktató és tanítvány között. De ahol a csengetés elválasztja a felnőttől, az épembertől a siketnémát s beutalja száz hasonló társa közé, ott a gyermek órákkal előbb készül rá, ha valamit elkerülhetetlenül meg kell kérdeznie tanárjától, s beillesztett, mesterként szájmozdulatainak lehető ellenőrzése mellett adja elő mondanivalóit, de annál hanyagabbul viselkedik e tekintetben, ha nem az oktatójával áll szemben. Soha nem feledem el egy bíró megjegyzését — tolmácsolás alkalmával hallottam — „*ez önöknek beszéd?!*” És igaza volt, mert mi tulajdonképen nem is beszédet, hanem csak beszédközvetítő, illetve gondolatközlő eszközt, nyelvet akarunk adni a siketnémának, hogy az azután beszéddé, embertársainak s a maga gondolatvilágának összekötő kapcsául miként válik, arra kevesebb súlyt fektetünk.

Ismerjük el kötelességünkül a snk. gondolatvilágának a vizsgálását s igyekezzünk a sn. szellemét magunkhoz láncolni, hogy e módon mindenkor pszichikus beszélgetés fejlődhessen ki közte és köztünk. Minden bizonnyal nagyobb értékű jutalom vár reánk bármily fokú és rendű hivatalos elismerésnél, ha siketnémáink egy jövődő kongresszusuk alkalmával ez alapon azt mondhatják ki, hogy már nem hiába tanulják a hangzónyelvet.

Borosjenő.

Medgyesi János.

A gyógypedagógiai intézetek 1914/15. évi állami költségvetése.

A siketnémák állami és államilag segélyezett intézetei: Arad, Budapest, Debrecen, Eger, Jolsva, Kecskemét, Kaposvár, Kolozsvár, Körmöcbánya, Pozsony, Sopron, Szeged, Temesvár, Ungvár, Vác. A vakok állami és államilag segélyezett intézetei: Budapest, Kolozsvár, Szeged (ifju vakok), Szombathely (ifju vakok). Gyógypedagógiai állami nevelő és foglalkoztató intézetek: Borosjenő, Budapest. Vakokat gyámolító egyesületek: Budapest, Eperjes, Ujpest, Miskolc, Temesvár, Arad. Az ideges gyermekek alsó- és középfoku budapesti állami iskolája. A hibás beszédűek kezelésére képesítő állami tanfolyam. Psychologiai laboratorium. Gyermektanulmányi és iskola egészségügyek. Állami kisegítő iskolák. Gyógypedagógiai tanítóképző. A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa. A tanköteles koron túl lévő siketnémák államilag segélyezett ipari foglalkoztatója: Vác.

Rovat	Alrovat	KIADÁS.	1914/15. évi előirányzat	1913. évre megállapított költségvetés	Tétel
			k o r o n a		
1		Személyi járandóságok :			
	1	Fizetések, pótlékok, lakpénzek és ruhailletmények	829,363	750,351	1
	2	Évi díjak	118,268	112,988	2
	3	Szegődvényesek bérei	38,700	32,500	3
	4	Jutalmakra és segélyekre	1,600	1,600	4
		Összesen (1—4 alrovat)	987,931	897,439	
	5	Családi pótlékok	48,700	48,700	5
		Együtt (1. rovat)	1.036,631	946,139	
2		Dologi kiadások :			
	1	Házbér és vízfogyasztás	5,210	5,210	1
	2	Fűtés, világítás	68,900	66,800	2
	3	Hivatali, irodai és házi szükségletek :			
		irodai szükségletekre	6,300		
		öltözet, fehér- és ágynemű	39,400		
		bútorzat és különféle házi eszközök	18,400		
		mosatási költségek	5,600		
		tisztogatás és épületek fentartása	25,500		
		fürdési és betegápolási költségek	3,040		
		gazdasági lótaratási költségek	2,500		
			100,740	90,350	3
	4	Elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteire és pedig :			
		elméleti és gyakorlati oktatás szükségl.	25,160		
		kézimunkákhoz szükséges szerek, szerszámok és anyagok	3,500		
		tankönyvekre	5,200		
			33,860	32,400	4
	5	Élelmezés :			
		köztartási költségek	200,750		
		bejáró növendékek ellátására	10,020		
			210,770	163,600	5
	6	Szegény tanulók segélyezésére és a vizsgálatok alkalmával kiosztandó szorgalomdíjakra	10,400	10,400	6
	7	Utazási és átköltözködési költségek :			
		gyógypedagógiai tanulmányutra, utiköltségekre és a vizsgálatokra kiküldött ministeri biztosok utiköltségeire és napidíjaira	6,000	4,000	7
		Átvitel	435,880	372,760	

Rovat	Alrovat		1914/15. évi előirányzat	1913. évre megállapított költségvetés	Tétel
			k o r o n a		
	8	Áthozat : ---	435,880	372,760	
		Gyógypedagógiai intézetek egyéb közös szükségl. : gyógyped. int. szakfelügyeletének költs. 5,000 szaklapok, szaktanfolyamok segélyezése és szünidei tanfolyamokra --- 4,000 gyógypedagógiai intézetek segélyezésére 119,000 a hibás beszédűek tanfolyamaira --- 4,500 a vakok számára ipari foglalkoztató telepek fentartására és a vak iparostanoncok taneszközeire --- 50,000 a tanköteles koron tullevő siketnémák ipari foglalkoztatására --- 7,200 a gyermektanulmányi társ. segélyezésére 4,000 áll. gyógypedagógiai pszichológiai labororium és pszichológiai tanf. költs. 5,000 vegyes kiadások --- 7,700	206,400	157,200	8
		Összesen : 642,280	529,960		
		Rendes kiadások összege : 1.678,911	1.476,099		
		Rendkívüli kiadások.			
		Átmeneti kiadások.			
1		A létesítendő siketnéma intézetek építési költségeihez nyújtandó állami segély (a debreczeni egyesületnek 10,000 K, a soproninak 6,000 K, az egrinek 8,000 K, a siketnémák temesvári intézetének 7,000 K) ---	31,000	31,000	1
2		A gyógypedagógiai intézetek butorbeli felszerelésének pótlására és tanszerbeli alapfelszerelésére 14,600	15,000		2
3		Gyógyp. intézeteknél szükséges nagyobb helyreállításokra átalakításokra és beszerzésekre --- 30,000	30,000		3
		Átmenetiek összege : 75,600	76,000		
		Beruházások.			
1		A budapesti gyógypedagógiai intézet céljaira szolgáló házas telek 70,000 K vételárának és járulékainak törlesztésére 7. részlet (az 1914. év első felére 6. r. gyanánt 5,250 K irányoztatott elő) 10 500	10,500		1
2		A vakok kolozsvári intézete építkezésére és berendezésére szükséges 380,000 K-nak második részlete (az 1914. év első felére 1 részlet gyanánt 100,000 K irányoztatott elő) --- 140,000			2
		(A siketnémák budapesti intézete épületének költségeire az 1911. évi költségvetésben előirányzott 80,000 K-ból az építkezés megkezdésére fenn tartott 25,000 K-án felül még összesen szükséges 311,000 K-nak II. részlete) --- 161,000			
		(A siketnémák számára Körmöczbányán létesítendő intézet építési és berendezési költségeire szükséges 286,000 K-nak II. részlete) --- 146,000			
		(Az ifju vakok számára Szegeden létesítendő intézet építési és berendezési költségeire szükséges 270,000 K-nak II. részlete) --- 140,000			
		Beruházások összege : 150,500	457,500		
		Rendkívüli kiadások összege : 226,100	533,500		
		Kiadások főösszege : 1.905,011	2,009,599		

Rovat	Alrovat	1914/15. évi előirányzat	1918. évre megállapított költségvetés	Tétel
		k o r o n a		
BEVÉTEL.				
Rendes bevételek.				
1	A siketnémák váczí orsz. intézeti alapjának tiszta bevétele	35,537	34,346	1
2	A vakok intézeti alapjának tiszta jövedelme	42,662	42,671	2
3	Magánnövendékek után befolyó tartási és nevelési díjak :			
	a siketnémák váczí orsz. intézeténél	50		
	a vakok budapesti "	2,000		
	a borosjenői gyógypedagógiai intézetnél	14,450		
	a budapesti "	12,000		
	az ideges gyermek bpesti iskolájánál	22,300		
		50,800	47,500	3
4	Alapítványi jövedelmek :			
	a siketnémák váczí intézeténél*)	9,360		
	a vakok budapesti "	4,600		
	a borosjenői gyógyped. intézetnél***)	400		
	a budapesti "	600		
		14,960	14,160	4
5	Beírási és tandíjak	1,200	1,200	5
6	Ruhadíjak	2,200	2,200	6
7	Intézeti növendékek készítményeiből befolyó jövedelem	400	400	7
8	Gyógypedagógiai tanító jelöltek vizsgálati díjai	400	400	8
9	Adományok és hagyományok	1,400	1,400	9
10	Vegyes bevételek	1,000	1,000	10
Rendes bevételek összege :		150,559	145,277	

*) Budapest székesfővárostól 12 bennlakó növendék után 4,800 K.
a szobi Luczenbacher Pál-féle alapítv. 1 bennlakó növendék után 800 "
Pest szab. kir. város alapítványából 2 bennlakó növendék után 504 "
a Marczibányi István-féle alapítványból 1 váczai tanár jutalmazására 336 "
a gróf Csáky Károly-féle váczai káptalani alapítványból 1 növendék után 600 "
a kezelés alatt álló alapítványokból és pedig:
a) a Röck Szilárd alaptól 2 bennlakó növendék után 800 "
b) a Mária-alapítványból 1 bennlakó növendék után 400 "
c) a báró Rédl Imre-alapítványból 1 bennlakó növendék után 400 "
d) a Kiss Gábor-alapítványból 3 bejáró növendék után 720 "
9,360 K.

**) A kezelés alatt álló alapítványokból és pedig:

a) az idősb K. báró Wodianer Albert-alapítványból 2 bejáró növendék után 1,200 K.
b) a szobi Luczenbacher Pál-féle alapítv. 1 bennlakó növ. után 800 "
c) a Kiss Gábor-alapítványból 1 bennlakó növendék után 600 "
d) a Vrányi Sándor-alapítványból 1 bennlakó növendék után 600 "
e) az Okolicsányi Amália-alapítványból 1 bennlakó növ. után 600 "
f) a Pajthényi-Stand-féle alapítványból 1 bennlakó után 800 "
4,600 K.

***) A „Náray Szabó Sándor-féle alapítvány”-ból 1 bennlakó növendék el-látására 400 K.

****) A „Győri árva-alap”-ból 1 bennlakó növendék után 600 K.

**Személyi járandóságok
részletezése.**

Létszám	Személyi járandóságok részletezése.	Fizetés	Pótlék	Lakpénz	Ruha- illetmény	Évi díjak	Szegődv. bérei	Jutalmak és segélyek	Összesen
k o r o n a									
1	Gyógypedagógiai tanítóképző-intézeti igazgató (VII. f. o.) 4.800 K fizetés, term. lakás ---	4800							4800
43	Gyógypedagógiai intézeti igazgató, igazgató- tanító, tanító : (VIII. f. o.) <div><div><div>8, 1,300 K lakpénzzel</div><div>7, 1,170 " "</div><div>9, 1,040 " "</div><div>1, 4,400 K fiz.</div><div>5, 4,400 " "</div><div>37, 3,600 " "</div></div><div><div>3, 910 " "</div><div>4, 780 " "</div><div>1, 650 " "</div><div>1, 520 " "</div><div>10, term. lakással ---</div></div></div>	157600		34970				192570	
44	Tanító és tanítónő : (IX. f. o.) <div><div><div>17, 1,000 K lakpénzzel</div><div>11, 900 " "</div><div>1, 3,400 K fiz.</div><div>3, 2,900 " "</div><div>40, 2,600 " "</div></div><div><div>4, 800 " "</div><div>3, 700 " "</div><div>5, 600 " "</div><div>1, 500 " "</div><div>3, 400 " "</div></div></div>	116100		36900			153000		
92	Tanító és tanítónő : (X. f. o.) <div><div><div>23, 900 K lakpénzzel</div><div>22, 810 " "</div><div>14, 720 " "</div><div>2, 2,200 K fiz.</div><div>90, 2,000 " "</div></div><div><div>16, 630 " "</div><div>8, 540 " "</div><div>4, 450 " "</div><div>5, 360 " "</div></div></div>	184400		66600			251000		
16	Tanító és tanítónő : (XI. f. o.) <div><div><div>5, 800 K lakp.</div><div>3, 720 " "</div><div>2, 640 " "</div><div>1, 1,800 K fiz.</div><div>2, 1,600 " "</div><div>13, 1,400 " "</div></div><div><div>2, 560 " "</div><div>1, 480 " "</div><div>2, 400 " "</div><div>1, 360 " "</div></div><div><div>2, 200 K sze- mélyi pótlék- kal</div></div></div>	23600		10200			33800		
1	Középfiskolai tanár az ideges tanulók iskolá- jánál (IX. f. o.) ---	2600		1000					3600
1	Rajztanár a snémák bpesti intézeténél (IX. f. o.) A gyógypedagógiai tanítóképző tanfolyam előadóinak tiszteletdíjaira	2600		1000					3600
30	Gyógypedagógiai intézeti szolgálatra rend- elt állami tanító illetményeire: 2, 2,200 K, 1, 2,000 K, 9, 1,800 K, 1, 1,700 K, 3, 1,600 K, 2, 1,500 K, 6, 1,400 K, 6, 1,200 K fizetéssel, 25, 300 K működési pótlékkal, 1 term. lakással, 12, 640 K, 10, 560 K, 3, 540 K, 3, 480 K, 1, 420 K lakpénzzel --- Gyógyped. intézetekhez szolgálatra rendelt áll. tanítók és áll. óvónők fizetéstöbbletére és lakpénzpótlékaira ---	47700	7500	16760					71960
228	Egy főorvos 800 koronával és egy házi orvos 600 koronával az idegesek iskolájánál ---	4400		3660					8060
						4320			4320
	Átvitel:	543800	7500	171090	—	5720	—	—	728110

Létszám		Fizetés	Pótlék	Lakpénz	Ruha- illetmény	Évi díjak	Szegődv. bérei	Jutalmak és segélyek	Összesen
		k o r o n a							
228	Áthozat :	543800	7500	171090	—	5720	—	—	728110
	Tizenkét gyógypedagógiai intézeti szaktanító-jelölt illetménye (à 360 K)...					4320			4320
4	Óvónó a gyógypedagógiai állami intézeteknél (4, 1,100 K, fizetéssel, 2 term. lakással, 2, 480 K lakpénzzel) ...	4400		960					5360
	6 felügyelő (felügyelőnő) à 500 K ...					3000			3000
	Évötödös korpótlékokra ...		68160						68160
	25 igazgató működési pótlékára à 600 K ...		15000						15000
	Hitoktatók díjazására ...					19000			19000
	Siketnéma iparostanoncok iskolájánál óradíjakra					7000			7000
	Internátusok és a gyenge tehetségűek externatusa orvosainak díjazására ...					8000			8000
	6, kisegítő iskolai vezető tanító igazgatói díja à 200 K ...		1200						1200
	Gazdasági felügyelet és helyszíni ellenőrzés díjazására ...					2000			2000
1	Gondnok a snémák vácsi orsz. int. (X. f. o.)	2000							2000
1	Gondnok a vakok bpesti orsz. int. (X. f. o.)	2200							2200
1	Gondnok a siketnémák bpesti orsz. intézeténél (X. f. o.) ...	2200							2200
1	Felügyelőnő ...	1200							1200
2	Gazdasszony a borosjenői és a budapesti gyógyp. nevelőintézetnél (1, 1,200 K, 1, 1,000 K, 2 term. 1.)	2200							2200
4	Iparosmester : 1, 2,000 K, 2, 1,800 K és 1, 1,600 K fizetéssel, 3, 800 K, 1, 720 K lakpénzzel (XI. f. o.) ...	7200		3120			38700		10320
	Szegődvényesek béreire ...								38700
	15 szürke néne egyenként évi 240 K illetménnyel ...					3600			3600
	A szürke nénék számára misét szolgáltató lelkésznek ...					500			500
2	Kapus : 1, 1,000 K, 1, 900 K fizetéssel, 2, 100 K ruhailetménnyel ...	1900			200				2100
3	Szolga, 1, 800 K és 2, 700 K fizetéssel, 3, 100 K ruhailetménnyel ...	2200			300				2500
1	Kertész (200 K működési pótlék) ...	1000	200		100				1300
3	Segédszolga, 700 K fizetéssel, 100 K ruhailetménnyel ...	2100			300				2400
	Az 1904. évi I. t.-cz., ill. az 1906. évi IX. t.-cz. alapján az 1914/15. évre utalványozandó pótlékok többlete ...	4450							4450
	Óradíjakra, helyettesítésekre és órátöbbletekre					58000			58000
	Iskola fentartói díj ...					7128			7128
	Jutalmakra és segélyekre ...						1600		1600
251	Összesen :	576850	92060	175170	900	118268	38700	1600	1003548
	Levonva 15 új tanítói állás illetményeinek $\frac{2}{12}$ részét, valamint a 20 kisegítő iskolai tanító működési pótlékának $\frac{2}{12}$ részét ...			844980					
				7239					7239
	Marad :		837741			118268	38700	1600	996309
	Levonva $1\frac{1}{10}$:		8378						8378
	Marad :		829363			118268	38700	1600	987931

I N D O K O L Á S.

Rendes kiadások.

1913. évre megszavaztatott	1,476.099 K
1914/15. évre előirányoztatik	1,678.911 „
tehát több	202.812 K-val.

E többletből 90.492 K esik személyi járandóságokra és 112.320 K dologi kiadásokra.

A személyi járandóságok többlete 90.492 K-t tesz ki, melyből első-sorban 17.800 K esik az 1913. évi költségvetésben szervezett, de ugyanott csak $\frac{1}{3}$ -ad részben előirányzott új gyógypedagógiai tanítói állások $\frac{2}{3}$ -ad résznyi többletére, valamint az 1913. évi költségvetésben szervezett, de ugyanott csak felerészben előirányzott új gondnoki állás 1 félévi többletére, a maradé további többletből 6.800 K esik személyi pótlékokra az 1904. évi I. és az 1906. évi IX. t.-c. és az 1893. évi IV. t.-c. alapján, 14.960 K évötödös pótlékokra, 39.340 K új állások szervezésére, 5.150 K a gyógypedagógiai szolgálattételre beosztott állami tanítók, kisegítő iskolai tanítók működési pótlékára, 1.200 K igazgatói működési pótlékokra, 1.200 az állami kisegítő iskoláknál működő igazgatók igazgatói pótlékára, 6.200 K szegődvényesek díjazására, 480 K szürke nénék illetményeire, 4.800 K tiszteletdíjakra, óradíjakra esik.

E többlettel szemben a tényleges állapot szerint a lakbéreknél 250 K-val kevesebb irányoztatott elő.

A fokozatosan fejlődő intézetek ujonnan megnyíló osztályai számára a tanerőszükséglet részbeni kielégíthetése végett, 5 új rendes gyógypedagógiai tanítói állás szervezéséről kellett gondoskodnom a X-ik fizetési osztályban, mivel az eddigi megállapodások szerint a XI-ik fizetési osztályba csupán az ideiglenes és a szakképesítéssel nem bíró tanerők vannak beosztva. Ez állások költségtöbblete, tekintve, hogy csak 1914. évi szeptember hó 1-től vettem tervbe, mindössze 12.084 K-t tesz ki.

A gyógypedagógiai intézetek létszámába beosztott 10 állami tanítói állás szervezéséről azért kellett gondoskodnom, mivel a gyengetehetőségű elemi iskolai tanulók számára létesített állami kisegítő iskolák tanerőszükségletét csak így biztosíthatom. A már meglevő kisegítő iskolák fejlesztése elkerülhetetlen, mert fokozatosan új osztályok nyílnak meg, mindaddig, míg az iskola 6 osztályúvá nem fejlődik ki. A kisegítő iskolákba felvett növendékek folytatólagos oktatása csak így biztosítható. Az ezen állások szervezéséből folyó költségtöbblet, tekintettel arra, hogy csak 1914. évi szeptember hó 1-től irányoztattak elő, mindössze 19.867 K-t tesz ki.

A kisegítő iskolai tanítók működési pótlékára — mivel ezen pótlékokat csak 1914. évi szeptember hó 1-től fogom utalványozni, összesen 5.150 K-t kellett előirányoznom, mert a sokkal fáradtságosabb és külön szakképesítéssel járó kisegítő iskolai tanítói állások betöltése csak így biztosítható. A már kinevezett kisegítő iskolai tanítók egyébként kivétel nélkül részsűlnek évi 300 K működési pótlékban.

Az állandó fejlődésben levő borosjenői állami gyógypedagógiai

intézetnél egy gazdasszonyi állás szervezését 1.000 K fizetéssel és természetbeni lakással, már az intézeti gazdálkodás jól felfogott érdekében is feltétlenül szükségesnek tartom, mert a folytonos személyváltozásoknak csak így vehetem elejét s az intézet célszerűbb gazdasági életének folytonossága csak így biztosítható. A fejlődésben levő intézet növendékeinek száma évről-évre emelkedik, ezzel kapcsolatosan a gazdasszonyi ügykör ellátása is hova-tovább nagyobb és nagyobb munkásságot és gyakorlatot igényel s így az intézet jól felfogott érdeke megkívánja, hogy a gazdasszonyi teendőket egy állandó s e teendőkben megfelelő gyakorlottságra szert tett alkalmazott lássa el.

Két gyógypedagógiai intézeti igazgató működési pótlékára 1.200 K-t kellett előirányoznom, mert az adminisztracionális teendők ellátásáért mindegyik igazgató élvez 600 K pótlékot.

Hat kisegítő iskolai vezető-tanító igazgatói díjazására 1.200 K-t kellett előirányoznom. E többlet az 1913. évi XV. t.-c. folyamánya.

A hitoktatók díjazására előirányozott 2.000 K többletet a növendékek és az osztályok számának a szaporodása, továbbá a vidéki kisegítő iskolák fejlődése folytán nagyobbodó szükséglet, végül a szakképesített hitoktatók szabályzatilag biztosított magasabb tiszteletdíja indokolja.

A siketnéma iparostanonciskoláknál 2.000 K többletet kellett előirányoznom, mert a fejlődésben levő vidéki siketnéma-intézetek mellett részben már meglévő, részben pedig fokozatosan felállítandó tanoncosztályok szükségleteit csak így biztosíthatom. Ezen összegből fedeztetnek az óradíjak és a tankönyvek.

Az állami kisegítő iskolák szaporodása, továbbá a siketnémák budapesti intézetének internátusos intézetté való fejlesztése folytán elkerülhetetlenül szükségessé vált az orvosok díjazásának 800 K-val való felemelése. Ezen többlet előirányozására feltétlenül szükség volt, mert a fogyatékos gyermekek állandó orvosi felügyelet alatt vannak.

Mínthogy a vakok budapesti országos intézeténél a növendékek létszáma, különösen az óvó felállítása folytán tetemesen emelkedett s az alkalmazott szürke nénék az így nagyon is felszaporodott munkát — a jelenlegi létszám mellett — elvégezni többé nem képesek, gondoskodnom kellett 2 új szürke néne alkalmazásáról. Az egyenkint 240 K illetményt figyelembe véve, a költségtöbblet 480 K-t tesz ki.

A szegődményesek díját, tekintettel az általános béremelkedésre s az ezzel járó fokozottabb igényekre, de főként a gyógypedagógiai intézmények fejlődése folytán szükséges nagyobb személyzet alkalmazására, továbbá több intézet bővítésére és internátusok létesítésére, 6.200 K-val kellett emelnem.

A lakpénzeknél a tényleges állapot szerint 250 K csökkenés mutatkozik.

A most részletezett és indokolt személyi többletek tulajdonképen együttvéve 91.291 K-t tesznek ki, ebből azonban az intercalára növekedése címén 799 K levonatván, a személyi járandóságok többlete a fent kitüntetett 90.492 K.

A dologi kiadásokra összesen 112.320 K többlet volt előirányozandó.

E többletből mindenekelőtt fűtés és világításra 2.100 K, irodai szükségletekre 1.400 K, öltözet, fehér- és ágyneműre 1.000 K, butorzat

és különféle házi eszközökre 6.700 K, mosatási költségekre 300 K, tisztogatásra és épület fentartására 300 K, fürdési és betegápolási költségekre 190 K, gazdasági lótaratási költségekre 500 K, elméleti és gyakorlati tanítás szükségleteire 1.460 K, köztartási költségekre 47.170 K jutna.

Az itt felsorolt többleteket részben a megelőző évek számadási eredményeiben igazolt tényleges szükséglet, részben az anyagok és élelmiszerek árának folytonos emelkedése indokolják; de indokolja az a körülmény is, hogy a siketnémák budapesti intézete internátusos intézetté lett kifejlesztve s a borosjenői intézet kibővítése folytán előállott nagyobb növendék-létszám.

A dologi kiadásokra szolgáló többi tétel emelésére előirányzott többletből utazási és átköltözködési költségekre 2.000 K, a gyógypedagógiai intézetek szakfelügyeletének költségeire 1.000 K, a nem állami s vidéki gyógypedagógiai intézetek segélyezésére 42.000 K, a vakok számára fentartott ipari foglalkoztató telepek és a vak iparostanoncok taneszközeire 5.000 K, a tanköteles koron túl levő siketnémák ipri foglalkoztatására 1.000 K s vegyes kiadásokra 200 K jutna.

Az utazási és átköltözködési, valamint a gyógypedagógiai tanulmányútra előirányzott 2.000 K többletet az intézetek és osztályok szaporodása folytán szükséges nagyobb tanszemélyzet teszi indokolttá.

A gyógypedagógiai intézetek szakfelügyeleteinek költségeire 1.000 K többlet volt előirányzandó, mivel az intézetek természetes fejlődése és szaporodása folytán a szakfelügyelettel járó adminisztratív költségek állandóan nagyobbodnak.

A vidéki és nem állami gyógypedagógiai intézetek segélyezésére rendelt javadalomnál mutatkozó 42.000 K többletet indokolja főképen az összes, nem állami intézetek fejlődése folytán mutatkozó nagyobb szükséglet, továbbá az a körülmény, hogy a gyógypedagógiai intézmények javára indított társadalmi gyűjtések évről-évre kisebb eredménnyel járnak, aminek oka abban rejlik, hogy a folyton létesülő újabb és újabb egyéb humánus és kulturális intézmények a társadalom áldozatkészségét a kimerülésig igénybe veszik, s így ezen többlet, illetve állami támogatás nélkül az összes nem állami gyógypedagógiai intézetek visszafejlődnének, — sőt az ország szegényebb részében levők teljesen meg is szűnnének, — mert a fogyatékos gyermekek a legszegényebb néposztályból kerülnek ki, ennél fogva a szülők a tartásdíjakat teljesen képtelenek fedezni. Az eltartó családok is, hivatkozva az általános drágaságra, fokozatosan nagyobb és nagyobb összeget kívánnak a fogyatékos gyermekek ellátásáért, s így a növendékek ellátási költségeinek a fedezéséről a segélyjavadalomnak a jelzett összeggel való felemelésével vagyok kénytelen gondoskodni. E 42.000 K többlet előirányzásától függ úgyszólván a fogyatékos gyermekek megmentése, s így ez elől nem térhettem ki. E többlet nélkül a nagy anyagi áldozattal és megfeszített munkálkodással létesített gyógypedagógiai intézetek létele veszélyeztetnék.

A vakok számára fentartott ipari foglalkoztató telepek segélyezésére és a vak iparostanoncok taneszközeire 5.000 K többletet kellett előirányoznom, mert a kultúra és az emberbaráti eszmék terjedése folytán a vakoknak országsszerte nagyobb mértékben felkarolt oktatására és fog-

lalkoztatására szánt intézetek részére megállapított javadalom a célnak megfelelő állami támogatásra nem volt elegendő. E többletet különben a vakok új foglalkoztató épületével járó nagyobb mérvű kiadások, valamint az újonnan szervezett eperjesi foglalkoztató telep s a vakok kolozsvári intézetével kapcsolatosan létesített továbbképző osztályok felállítása is indokolják.

Ezen foglalkoztatók fokozatos fejlesztésével mód nyújtatik arra, hogy a vakok önálló kereseti forráshoz jussanak s a társadalom hasznos tagjaivá váljanak. Mi lenne e vak érzéki fogyatékosokkal, ha a humanizmus nem gondoskodnék róluk? Az állam legértékesebb alkotó eleme az ember, meg kell tehát mentenünk annyi embert, amennyinek megmentése csak módunkban van.

A tanköteleskorú siketnémák ipari foglalkoztatására előirányzott összegnél mutakozó 1.000 K többletet indokolja főképen a növendékek létszámának szaporodása s az elméleti oktatás költségeinek természet-szerű emelkedése, valamint a több helyiség fűtése és világítása. Ezen igazán hézagot pótló intézmény segélyezésére előirányzott aránylag csekély többlet kamatostul visszatérül a fogyatékos egyéneknek kereső pályára való kiképeztetése által.

A vegyes kiadásoknál mutakozó 200 K többletet a tényleges szükséglet indokolja.

Megjegyzem, hogy jelen cím költségvetési fedezete keretében kívánok gondoskodni az előálló adminisztrációs munkáknak szükség szerint rendkívüli időben feldolgoztatása költségeiről.

Rendkívüli kiadások.

(Átmeneti kiadások.)

1913. évre megszavaztatott	76.000 K
1914/15. évre előirányoztatik	75.600 „
tehát kevesebb	400 K-val.

1. rovat. E tétel változatlan meghagyására szükség van, mert a siketnéma intézetek építési költségeihez nyujtandó államsegély engedélyezése több évre terjedő tervezet szerint történt.

2. rovat. E tételnél 400 K-val kevesebb összeg irányoztatott ekő az 1914/15. évre, mert ezúttal a felszerelési költségek ezen összeg keretében fedezhetők lesznek. Ezen összeg meghagyására azonban okvetlenül szükség van, mert több intézetnél pótlásra szorul a butorbeli és tanszerbeli felszerelés. Különösen a budapesti győgyepedagógiai intézet butorbeli és ágynemű-felszerelése annyira megrongálódott már, hogy azoknak fel-frissítése tovább nem odázható el. De szükséges az ifjú vakok szombathelyi és a siketnémák debreceni intézeténél is a butorbeli felszerelés pótlása, nemkülönben a borosjenői győgyepedagógiai intézetnél több helyiség felszerelése és egy villamosjelző óra berendezése.

3. rovat. E rovaton már az 1913. évben előirányzott összegre okvetlenül szükség van, mert több intézetnél, de főképpen a siketnémák és vakok budapesti, továbbá az ifjú vakok szegedi és szombathelyi, valamint a jolsvai és körmöcbányai intézeteknél feltétlenül szükségessé vált átalakítási s helyreállítási munkák, valamint beszerzések, nemkü-

lönben a borosjenői gyógypedagógiai intézetnél a gázvilágítás bevezetése, már nem halaszthatók tovább.

A siketnémák budapesti intézeténél ugyanis az alagsorban elhelyezett ebédlő és konyhaajtó, valamint ablakok átalakítása és egy elzáró fal emelése okvetlenül szükséges, mert az alagsor huzatos, s így a növendékek egészsége veszélyeztetve van, másrészt pedig a konyhaszagnak az egész intézetbe való felhúzódnását csak így lehet megakadályozni.

A vakok budapesti intézetének épületéről a vakolat lehullott, az ablakok és ajtókról a festés lekopott. A szükséges tatarozás már a kincstár érdekében sem halasztható tovább, mert 1—2 év múlva a helyreállítás sokkal több költséget igényelne.

Az ifjú vakok szombathelyi intézete épületének tatarozása feltétlenül szükségessé vált. Az épület évek óta nem volt meszelve, s így a folyosók és tantermek falainak átfestése az 1914. évben okvetlenül végrehajtandó.

Az ifjú vakok szegedi intézetének új épülete körül járda még nincs s így az e célra szükséges összegről szintén gondoskodnom kellett.

A körmöcbányai siketnéma-intézet részére a villanyáram szolgáltatása céljából egy benzinmotort kell okvetlenül beszerezni, mert e nélkül csak 3 év múlva kapna az intézet villanyvilágítást és addig mintegy 100 petrolumlámpát kellene beszerezni.

A siketnémák jolsvai intézete új épületének berendezése és felszerelése hiányos s így az e célra szükséges összeget elő kellett irányoznom, mert a szükséges felszerelés nélkül az új intézet nem adható át eredeti rendeltetésének.

A borosjenői gyógypedagógiai intézetnél a tapasztalat szerint a gázvilágítás bevezetése nem odázható el tovább. A petroleumvilágítás alig engedhető meg egy olyan intézetben, ahol 120 gyengeelméjű növendék van együtt. E lámpák a nagy termekben a kellő világítást nem szolgáltatják s amellet a lámpák naponkénti és állandó tisztogatása, karbantartása és kezelése nagy teher és tetemes munkaidőt igényel. A petroleum fogyasztékos világítása különösen érezhető a téli délutáni óráknál, a kézügyességi oktatásnál, az esti munkatanításoknál, a főzésnél, mosásnál, vasalásnál, valamint az esti és hajnali takarításnál.

A jelenlegi lámpaállomány túlnyomó részben közönséges silány, 5, 8, 11 és 15-ös laposégökből áll, ennél fogva a megfelelő világítás berendezése okvetlenül szükséges.

(Beruházások.)

1913. évre megszavaztatott	457.500 K
1914/15. évre előirányoztatik	150.500 „
tehát kevesebb	307.000 K-val.

1. rovat. A budapesti gyógypedagógiai intézet céljaira szolgáló házastelek vételárának és járulékainak törlesztésére, az 1914. év I. felére felvett 5.250 K-nak betudásával, a VII. részlet 10.500 K-t tesz ki, tehát e rovaton többlet nincs.

A siketnémák budapesti, a siketnémák körmöcbányai s az ifjú vakok szegedi intézeteinek építkezési munkálatai befejezést nyervén, ily címen mi sem irányoztatik elő.

A vakok kolozsvári országos intézete építkezésére és berendezésére szükséges 380.000 K-nak az 1914. év I. felére felvett 100.000 K betudásával II. részlete fejében 140.000 K-t irányoztam elő.

Ezen összeg felvétele elől nem zárközhattam el, minthogy a régi épület hiányait csakis új építkezéssel szüntethetem meg. A jelenlegi épület ugyanis sem az egészségügyi, sem a pedagógiai követelményeknek nem felel meg. A legnagyobb hibája a jelenlegi épületnek az, hogy a tantermek kicsinyek, minek folytán a vak gyermekek kellőleg el nem helyezhetők; sem étterem, sem beteg szoba, de még tornaterem sincsen, már pedig a vakok általában csenevész gyermekek s így testi fejlődésükre elsősorban súlyt kell helyezni. Az intézet szűk volta miatt nem helyezhető el a szertár és a könyvtár, a slöjd-oktatásra tanterem nem áll rendelkezésre. Ezek a hiányok pedig az oktatást, nevelést és tanítást hátráltatják, mert a szemléltető módszert a tanításnál alkalmazni nem lehet. Hozzájárul még, hogy a helyiségek szűk volta és célszerűtlen elhelyezése miatt vak leánynövendékek nem vehetők fel, mert a fiúnövendékektől el nem különíthetők s így az erdélyi vak lányok el vannak zárva az intézeti oktatástól s teljesen magukra hagyatva, kodulással tengetik életüket, holott intézeti nevelés és oktatás mellett a társadalom hasznos polgáraivá válhatnak. Az igazgatói lakásból nincs külön kijárat s így az intézet növendékei között előforduló fertőző betegségek állandóan veszélyeztetik az igazgató családjának egészségi állapotát.

Az intézeti épületnek sürgős felépítése elől tehát lehetetlen volt kitérnem.

Rendes bevételek.

1913. évre megállapított	145.277 K
1914/15. évre előirányoztatik	150.519 „
tehát több	5.242 K-val.

E többletből a siketnémák váci országos alapjának jövedelmére 1.191 K esik. E többlet a siketnémák temesvári intézetének kibővítésére nyújtott annuitásos kölcsön jövedelmezőségéből, valamint az alap évközi jövedelmének takarékpénztári ideiglenes gyümölcsötzetéséből származik.

Magánművendékek után tartás- és nevelési járulékokból az ideges gyermekek budapesti intézeténél pedig 3.300 K-val több bevétel irányozható elő, mert az intézet bővítése folytán a növendéklétszám emelkedő lesz.

Végül az alapítványi jövedelmeknél a vakok budapesti intézeténél a Pajthényi Stand-féle alapítvány ily összegű tartásdíjának beszállítása következtében 800 K többlet volt előirányozható. A többlet így összesen 5.291 K-t tenne ki, de mivel a vakok intézeti alapjának jövedelme a vakok régi foglalkoztatójának átalakítására szükségelt tőke igénybevétele miatt 49 K-val csökkent, a rendes bevételnél 5.242 K többlet volt előirányozható.

Statisztikai kimutatás a siketnémák elterjedéséről és tanításáról Magyarországon.

Közlő: Klug Péter igazgató.

Törvényhatóság	1890. évi népszámlálás szerint		1900. évi népszámlálás szerint		1910. évi népszámlálás szerint							
	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Hány lakosra jut egy siket-néma	Az összes siketnémák közül				
								férfi	nő	Tan-köteles korú	Oktatásban részesül	
											szám szerint	‰
a) Duna jobb partja:												
Baranya várm.	288	0·09	287	0·10	315	0·10	961	147	168	55	16	29
Pécs, t.jv.	37	0·10	30	0·07	55	0·11	906	26	29	2	1	50
Fejér várm.	186	0·08	241	0·12	329	0·15	651	168	161	62	18	29
Székesfehérvár	12	0·04	24	0·07	32	0·09	1145	13	19	8	4	50
Győr várm.	147	0·12	193	0·20	217	0·23	424	126	91	37	19	51
Győr, t.jv.	10	0·04	21	0·07	38	0·08	1166	19	19	6	6	100
Komárom várm.	168	0·07	246	0·15	284	0·16	632	144	140	64	24	37
Komárom, t.jv.	15	0·11	26	0·13	26	0·12	859	14	12	3	1	33
Moson várm.	148	0·17	194	0·22	196	0·21	482	91	105	30	9	30
Somogy várm.	312	0·09	379	0·11	488	0·13	750	255	233	107	19	18
Sopron „	199	0·06	304	0·12	355	0·14	703	191	164	66	37	56
Sopron, t.jv.	9	0·03	24	0·07	76	0·22	446	44	32	51	1	2 ¹⁾
Tolna várm.	209	0·08	251	0·10	327	0·12	817	148	179	61	23	38
Vas „	338	0·08	457	0·11	560	0·13	778	324	236	102	39	38
Veszprém várm.	211	0·09	306	0·14	378	0·16	608	192	186	85	25	29
Zala „	545	0·13	840	0·19	998	0·21	468	533	465	220	26	12
b) Duna bal partja:												
Árva várm.	272	0·32	373	0·44	471	0·60	167	233	238	131	3	2
Bars „	196	0·12	173	0·10	359	0·20	497	200	159	118	32	28 ¹⁾
Esztergom vm.	122	0·15	155	0·18	159	0·18	564	89	70	19	10	53
Hont vm.	150	0·13	132	0·12	188	0·16	624	102	86	34	19	56

¹⁾ Lásd a magyarázat 2. pontját.

Törvényhatóság	1890. évi népszámlálás szerint		1900. évi népszámlálás szerint		1910. évi népszámlálás szerint							
	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Az összes siketnémák közül			Oktatásban részesül	%	
							fűrfi	nő	Tan-köteles korú			
Selmec és Bb., t.jv.---	—	—	46	0·28	59	0·39	257	27	32	9	100	
Liptó várm.---	109	0·14	114	0·14	181	0·21	480	89	92	39	23	
Nógrád várm.---	207	0·09	240	0·10	313	0·12	835	157	156	64	19	
Nyitra "	367	0·09	550	0·13	673	0·15	680	348	325	156	71	
Pozsony "	457	0·19	611	0·20	714	0·23	436	362	352	147	46	
Pozsony, t.jv.---	27	0·05	49	0·07	1·8	0·16	611	75	53	65	35	
Trencsén várm.---	415	0·16	686	0·24	1092	0·35	289	557	535	303	28	
Turóc "	90	0·18	102	0·20	132	0·24	422	63	69	30	9	
Zólyom "	180	0·15	234	0·18	290	0·22	460	159	131	50	30	
c) Duna-Tisza köze:												
Bács-Bodrog várm.---	575	0·08	554	0·09	617	0·10	1025	339	278	96	70	
Baja, t.jv.---	23	0·11	31	0·15	34	0·17	619	21	13	7	2	
Szabadka, t.jv.---	44	0·06	68	0·08	71	0·08	1333	38	33	9	89	
Ujvidék, t.jv.---	18	0·07	24	0·08	26	0·08	1292	15	11	3	1	
Zombor, t.jv.---	12	0·04	27	0·09	31	0·10	987	16	15	2	100	
Csongrád várm.---	197	0·07	157	0·12	158	0·11	916	83	75	27	26	
Hód.-Vásárhely---	42	0·07	43	0·07	39	0·06	1601	29	10	5	96	
Szeged, t.jv.---	61	0·07	78	0·07	158	0·13	749	79	79	72	18	
Heves vm.---	198	0·08	262	0·10	361	0·13	775	207	154	88	25 ¹⁾	
Jász-Nagykun-Szolnok vm.---	284	0·09	320	0·09	358	0·09	1045	190	168	55	33	
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.---	1413	0·09	984	0·12	1226	0·12	839	650	576	268	32	
Budapest, székesfőváros---	439	0·08	737	0·10	925	0·10	949	520	405	232	118	
Kecskemét, t.jv.---	35	0·07	65	0·11	125	0·18	547	77	48	64	85	
d) Tisza jobb partja:												
Abauj-Torna várm.---	218	0·12	256	0·16	310	0·20	510	162	148	44	21	
											48	

1) Lásd a magyarázat 2. pontját.

Törvényhatóság	1890. évi népszámlálás szerint		1900. évi népszámlálás szerint		1910. évi népszámlálás szerint					
	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket-némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Hány lakosra jut egy siket-néma		Az összes siketnémák közül	
							férfi	nő	Tan-köteles korú	Oktatásban részesül
Kassa, t.jv.	18	0·06	33	0·08	35	0·08	1263	19	6	5
Bereg várm.	231	0·12	327	0·16	501	0·21	472	241	142	21
Borsod „	202	0·09	282	0·11	288	0·12	828	141	45	21
Miskolc, t.jv.	—	—	—	—	48	0·09	1072	34	4	4
Gömör és K.-Hont várm.	188	0·11	229	0·12	423	0·22	445	191	115	15
Sáros várm.	211	0·12	265	0·15	317	0·18	551	144	56	17
Szepes „	199	0·12	358	0·15	324	0·18	534	173	53	16
Ung „	243	0·17	375	0·24	714	0·44	227	346	248	14
Zemplén vm.	397	0·13	592	0·18	743	0·22	462	336	156	30
e) Tisza bal partja :										
Békés várm.	192	0·07	265	0·09	296	0·10	1008	147	44	18
Bihar „	527	0·10	595	0·11	812	0·14	717	452	121	31
Nagy-Várad, t.jv.	25	0·06	52	0·10	68	0·11	944	34	5	2
Hajdú várm.	187	0·09	167	0·11	171	0·11	942	93	78	23
Debrecen, t.jv.	52	0·09	48	0·06	131	0·14	708	73	58	60
Máramaros várm.	244	0·09	423	0·14	585	0·16	612	245	140	20
Szabolcs „	258	0·10	350	0·12	449	0·14	712	263	76	7
Szatmár „	259	0·07	374	0·11	496	0·14	729	277	94	6
Szatmár-Németi, t.jv.	15	0·07	14	0·05	21	0·06	1661	10	3	—
Szilágy várm.	159	0·08	209	0·10	258	0·11	892	126	72	12
Ugocsa „	42	0·05	81	0·10	132	0·14	695	65	38	4
f) Tisza Maros szöge :										
Arad várm.	341	0·09	421	0·13	475	0·13	739	251	87	19
Arad, t.jv.	24	0·05	77	0·13	91	0·14	694	53	42	5
Csanád várm.	72	0·05	121	0·09	130	0·09	1117	67	26	15

1) Lásd a magyarázat 2. pontját.

Törvényhatóság	1890. évi népszám- lálás szerint		1900. évi népszám- lálás szerint		1910. évi népszámlálás szerint							
	Siket- némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket- némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Siket- némák száma	Arányszám az összes lakossághoz viszonyítva ‰-okban	Hány lakosra jut egy siket- néma	Az összes siketnémák közül				
								férfi	nő	Tan- köteles korú	Oktatásban részesül	
											szám szerint	o o
Krassó-Szörény várm.	428	0·10	668	0·15	732	0·16	637	432	300	143	21	15
Temes várm.	424	0·12	418	0·10	507	0·13	791	262	245	73	26	36
Temesvár, tjv.	45	0·11	71	0·13	119	0·16	609	68	51	40	14	35 ¹⁾
Versec, tjv.	15	0·07	19	0·07	21	0·07	1303	12	9	4	1	25
Torontál várm.	443	0·07	541	0·09	669	0·11	888	386	283	103	48	47
Pancsova, tjv.	9	0·05	21	0·11	15	0·07	1387	7	8	4	2	50
g) Királyhágon túl:												
Alsófehér várm.	194	0·10	350	0·16	378	0·17	586	201	177	81	7	9
B.-Naszód „	158	0·15	212	0·18	243	0·19	526	122	121	54	4	7
Brassó „	65	0·07	81	0·08	128	0·13	790	82	46	28	9	32
Csik „	153	0·13	214	0·17	238	0·16	612	128	110	49	7	14
Fogaras „	167	0·11	220	0·24	242	0·25	393	122	120	54	1	2
Háromszék várm.	160	0·08	2·9	0·19	253	0·17	585	143	110	49	9	18
Hunyad várm.	602	0·22	709	0·23	885	0·26	384	470	415	182	14	8
Kis-Küküllő várm.	89	0·09	102	0·09	133	0·19	873	82	51	25	4	16
Kolozs várm.	188	0·07	203	0·10	299	0·13	755	168	131	81	11	13
Kolozsvár, tjv.	25	0·08	62	0·12	122	0·20	498	73	49	62	14	23 ¹⁾
Marostorda vm.	159	0·08	293	0·16	329	0·17	589	184	145	84	10	12
M.-Vásárhely, tjv.	4	0·03	19	0·10	20	0·08	1276	9	11	4	3	75
Nagy-Küküllő várm.	150	0·11	232	0·16	2·4	0·18	543	158	116	49	2	4
Szeben várm.	227	0·15	291	0·17	311	0·18	569	166	145	42	4	10
Szolnok-Doboka várm.	230	0·10	296	0·12	360	0·15	700	203	157	78	5	6
Torda-Aranyos várm.	151	0·10	174	0·11	215	0·12	811	136	79	44	2	5
Udvarhely várm.	136	0·12	186	0·16	205	0·16	605	112	93	42	16	38
h) Fiume v. és ker.	15	0·05	23	0·06	32	0·06	556	18	14	5	—	—
Összesen	19.024	0·11	22.126	0·12	28.110	0·15	649	15.106	13.004	6.129	1.546 ²⁾	25

¹⁾ Lásd a magyarázat 2. pontját. ²⁾ Lásd a magyarázat 3. pontját.

Fenti adatok jórészt maguk beszélnek. S ha mégis fűzünk azokhoz néhány magyarázó szót, tesszük ezt azért, hogy a kimutatást érthetőbbé tegyük és a feltűnőbb jelenségekre külön is rámutassunk.

Előbbi szempontból a következőket kell felemlítenünk:

1. A statisztikai hivatal az összeírást bizonyos kor-csoportok szerint végezte (pl. 6—11, 12—14, 15—19 évesek stb.). Ez okból tanköteleskorúnak nem vehettük a 7—15 éveseket, hanem ahelyett a 6—14 éveseket. A két csoport mindenike 8 évet foglalván magában, számbavehető eltérés nem mutatkozik s a feltüntetett szám teljesen reálisnak fogadható el. (Ezt igazolja az a tény is, hogy pl. a szegedi intézet külön nyilvántartása szerint is teljesen egyezik a tanköteleskorúak száma az itt kitéüntetett számmal.) Bárha 15 évesnél idősebb gyermekeket is találunk az intézetekben, ezeket már nem számíthattuk a tanköteleskorúak közé, mivel 1—1 gyermek csak 8 évig van ott s a tanköteleskorúakhoz való hozzászámításuk helytelen számot adna. Itt közöljük egyébként, hogy a 15—19 éves siketnémák száma 3374.

2. Azokban a városokban, hol intézetek vannak, általában aránytalanul nagy a tanköteleskorú siketnémák száma viszonyítva az összes siketnémákhoz. Így pl. Sopron város összes siketnémáinak száma 76 s ezek közül tanköteleskorú 51. (Elfogadható arány szerint az összesek számának csak 4-6 része tanköteleskorú.) Ugyane jelenség mutatkozik Pozsony, Szeged, Budapest, Kecskemét, Debrecen, Arad, Temesvár és Kolozsvár városoknál, továbbá Somogy, Bars, Heves, Gömör és Ung vármegyékénél. Kétségtelen, hogy itt számos intézeti növendék (de nem valamennyi) az intézet székhelyén, mint odaváló illetőségű iratott össze. Bár e körülmény az összes tanköteleskorúak számát semmiben sem változtatja meg, mégis az illető város siketnémái arányszámának megítélésénél figyelmen kívül nem hagyható. Épp így tekintetbe kell vennünk e körülményt akkor is, ha azt nézzük, hogy a tanköteleskorúak közül hány részesül oktatásban. E városokban és vármegyékben a tanköteleskorúak tehát jóval nagyobb, mondhatjuk 90—100%-a részesül valójában oktatásban, ellenben az intézetek körzeteiben az arányszám valamivel kedvezőtlenebbnek veendő.

3. Az oktatásban részesülők száma e kimutatásban csak 1546 (25%), holott a gyógyped. int. orsz. szaktanácsa előadójának kimutatása szerint 1757 (29%). A különbözetet abban találom, hogy utóbbi kimutatás a tanév elején beírtakat is magában foglalja, ellenben a fenti kimutatásból az azóta kimaradt növendékek már nem szerepelnek.*) Ezenkívül pedig számottevő azoknak a növendékeknek a száma is, kik horvát-szlavonországi, boszniai és külföldi illetőségűek s ennél fogva a kimutatásból szintén kihagytak.

Mint feltűnőbb körülmény említést érdemel:

1. Első sorban az a tény, hogy *a siketnémák száma megdöbbenő arányban emelkedik*. E helyt csak Árva, Ung és Trencsén vármegyékre utalok, hol a siketnémák száma 3 évtized alatt 87%, 159% és 119 százalékkal szaporodott. Az országos arány is 0.11-ről 0.15-re, vagyis szintén

*) Az első adat (1546) 1910-ből való a népszámlálás idejéből, a második pedig (1757) 1913-ból, a szaktanácsi jelentésből.

36%-kal emelkedett. Csökkenés egyetlen törvényhatóságban, Hódmezővásárhelyen mutatkozik.

2. A törvh. városokban csaknem mindenütt kedvezőbb az arányszám, mint az illető vármegyékben, azonban kivételek azok a városok, hol intézetek vannak; ezek legtöbbször százalék szerint több a siketnéma.

3. Az összes lakosságot véve, a nők száma több, mint a férfiaké, ellenben a siketnémák között jóval több a férfi (54%).

A keljő tájékoztatás céljából közöljük végül, hogy Ausztriában 0.12, Németországban és Norvégiában 0.08, Franciaországban, Dániában és Olaszországban 0.05, Spanyolországban és Angliában 0.04, Hollandiában 0.03 százaléka a lakosságnak siketnéma.

HIVATALOS RÉSZ.

Egyesületünk elnöke kéri a bizalmiférfiakat: jelentsék be a közgyűlésig a bizottságokra vonatkozó változásokat és az új tagok jelentkezését.

*

Egyesületünk választmánya ápr. 5.-én *gyűlést tartott* a snk. váci intézetében Borbély S. elnöklésével. *Részt vettek:* Dr. Herrmann A. tb. tag, Gönczi Gy. aleln., Völker J. pénzt., Mlinkó I., Szentgyörgyi G., Sztotfrid J. és Váradai Zs. v. tagok, Kegler F. titk.-szerk., Záborszky Á. jegyző, dr. Bihari K., ifj. Bründl Ö., Deschenszky F., Gogola A., Györgyfy Á., Kabán J., Jónás A. J., Kondra M., Lett J., Mayer A., Schaeffer M., Supka K., Vas I., Vatter F., Vissi J., Wolkóber J., Zsemberi J. egyesületi tagok. Nagy P. és Simon J. v. tagok bejelentették elmaradásukat. N. P. helyett Kabán J. vett részt a tanácskozásban.

1. Az elnök köszönti az egybegyűlteket, különösképen dr. H. A. tb. tagot. Megemlíti, hogy a gyűlés napján töltötte be 50. évét Klis L. tb. elnök, akit szeretett volna ez alkalommal üdvözölni.

2. Az őszi v. gyűlés jegyzőkönyvének bemutatása után a titkár jelentése alapján *tudomásul vette a választmány*, hogy *a)* a legutóbbi jzkv. utasításai végrehajtottak; *b)* az eln. képviselte egyesületünket a kolozsvári sn-intézet jubileumán (X. 4.); *c)* a közgyűlésnek a vezérkönyv egységes értelmezésére, az V—VIII. o. beszédanyagának megírására, a tornatanfolyamokra, az óradíjak felemelésére, a régi (30 éves) szolgálati idő visszaállítására és az együtt képeztett tanároknak egyenlő előhaladására vonatkozó kérése a VKM.-hez felterjesztetett; *d)* a régi szolgálati időre vonatkozó kérés támogatására az Á. T. O. E. felkérte; *e)* az Á. T. O. E. megköszönte a győri kongresszuson való képviseltetésünket és hogy a nevezett E. kérésére elnökünk részt vett a kongr. emlékiratának a felsőbb helyre való juttatására alakított bizottságban; *f)* az Á. T. O. E. megküldte új alapszabály-tervezetét (a vonatkozó két értekezleten a titk. képviselte egyesületünket; az átdolgozott tervezet köröztetni fog egyesületünk tagjaival; a belépés módjáról a közgyűlésünk dönt) *g)* a felvett tagok értesítették; *h)* a közp. statisztikai hiv.-nak egyesületünk adatai megküldettek; *i)* a kecskeméti int. az egyesület köz-

benjárását kérte egy elhagyatottá nyilvánítási ügyben s e tekintetben elvi határozat kimondatását sürgeti (a soproni intézetnél levő idevonatkozó belügyminiszteri r. lapunkban közölni fog); *j)* özv. Schäffer Károlynénak köszönő levél küldetett az ajándékozott 28 drb könyvért, Schreiner M. tagtársunknak ez ügygel kapcsolatos segítségéért a válaszmány köszönetét nyilvánítja; *k)* az 1910-i népszámlálásnak a snk.-ra vonatkozó számszerű adatait kérésünkre a statisztikai hivatal rendelkezésre adta (a M. S. O. közli); *l)* gr. Zichy János és dr. Náray-Szabó S. dísztagok oklevelét ifj. Bründl Ö. tagtársunk készíti; *m)* lapunknak V—XIII. évi sorozata ingyen átengedtessek a gyógypedagógiai múzeumnak (az I—IV. évf. pedig à 25 K); *n)* 10 külföldi tanárképzőtől adatokat kértünk (a v. megköszöni dr. Herrmann A., dr. Bihari K., Michels F., Schulmann A., Gulesich J. idevonatkozó segítségét), az adatok küldőinek köszönő levél ment; *ny)* az intézetekhez körirat küldetett az ifjúsági körök, a vetítés, az egyesület kiadványainak ügyében — ifjúsági kör van: Vácott, Körnöcbányán (lappal), Kecskeméten (I), Kolozsvárt (I), Ungvárt, Debrecenben (I), Sopronban (I), Budapesten áll. int. (I. és cserkészettel), Egerben, Pozsonyban most van alakulóban —; az intézeteket kéri a válaszmány, hogy a lapot küldjék meg a váci intézet múzeumának; *o)* a közp. statisztikai hiv. 1914-i kiadványsorozatának egyik kötete a vakságügyi statisztika eredményeiről szól; *ó)* a szakszervezeti tanács helytelennek tartja, hogy bármely ipari szakma elzárja a siketnéma fiúk vagy leányok érvényesülésének útját. Ebben az értelemben értesíteni fogják a chemigrafusokat és az összes szakmákat, hogy ezt ne tegyék; *ö)* a M. T. O. kultúrshinpadot állított és pedagógiai filmgyárat létesített (a titkár ajánlja, hogy a vetítőkészülék berendezésénél kérjék az intézetek az Otthon tanácsát IX., Kinizsutca 16.); *ő)* a Verein Österreichischer Taubstummenlehrer meglehangú levélben hívta meg egyesületünket ápr. 14—15.-i gyűlésére (képviselőinkben Váradi Zs., Deschenszky F., Kováts Z. és Wayan F. tagtársak vettek részt, akiket kért a v., hogy tapasztalataikat tegyék közkinccsé).

3. *Elhatározta* a v., hogy *a)* a siketnéma-intézeti tanárok országos egyesületeinek nemzetközi szövetsége alakulását megindítja. A tervezetet dr. Herrmann A., dr. Bihari és Szentgyörgyi G. készítik; *b)* az Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületnek a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus és Oktatószövetség létesítésére kiküldött bizottságának ápr. 26.-i értekezletén 3 taggal képviselteti magát egyesületünk. Ez értekezlet — Náday P. elnöklésével — elhatározta a kongresszus előkészítését. Cél: *a)* a reformeszmék előterjesztése; *b)* kapcsolat teremtése, hogy a tanítók-tanárok együttesen foghassanak a magyar közművelődés jövőjének megépítéséhez. Imre S. elnökkel 7 tagú bizottság választott, akikhez társulnak — arányosan — a csatlakozók megbízottai. Egyesületünket Gönczi Gy. aleln., Simon J. v. tag és Kegler F. titk.-szerk. képviselték.

4. *Az aleln. jelentésére* tudomásul vette a v., hogy a bizottságok elnöki és előadó-jegyzői tisztségét a következő tagtársak vállalták: *Reform b.:* Váradi Zs., Adamecsik I.; *Jóléti b.:* Szentgyörgyi G., Vas I.; *Irodalmi b.:* Schulmann A., Zsembai F.; *Gyámolító b.:* Deschenszky F.,; *Gazdasági b.:* Hobler R., Maár J.; *Békkeltető b.:*

5. Váradi Zs. jelentí, hogy a reform-bizottság ápr. 5.-én d. e. a

snk. bpesti áll. intézetében értekezletet tartott a *tanárképző reformjáról*. Kialakult az a felfogás, hogy a jelöltek az első két évben a snk. oktatásánál szükséges tudományokat az egyetemen hallgassák, a 3. évben tisztán szaktárgyakat tanuljanak a snk. oktatásánál működő tanároktól, a 4. év gyakorlati legyen. A tervezet elkészítésére dr. Bihari K., Szotfrid J. és Zemkó P. kérésre fel.

A választmány felkérte a reform-bizottságot, hogy határozata értelmében készítse el a tervet, azt tárgyalja úgy, hogy az a közgyűlés napirendjére kerüljön.

6. Dr. Herrmann A. előadást tartott a *snk. párisi intézetéről*, melynek hatása alatt elhatározta a v., hogy kérni fogja a VKM.-től egy szakembernek huzamosabb időre Párisba való küldését, aki tanulmányozza a snk. nemzeti intézetét, különösen az odakapcsolt tanárképzőt, fonetikai laboratóriumot és az intézettel szerves kapcsolatban álló beszéd és beszélszervek klinikáját. A v. megköszönte dr. H. A.-nak tanulságos előadását.

7. Papp Antal munkácsi g. kat. püspök urat és oldalkanonokját, Gebé Pétert — Schulmann A. egyesületünk bizalmi férfiának értesítése alapján — *tisztelettel és örömmel iktatta a v. egyesületünk pártolói közé.*

8. Kákonyi Sándor szegedi kartársunkat és Farkas Erzsébet ungvári kézimunka-tanítónőt (Klug P., Schumann A. ajánlatára) a rendes tagok sorába felvette a v.

9. Melles Géza (p.) és Pápay Mária (r.) — bejelentésük alapján — töröltetnek a tagok közül.

10. A v. a *pénztáros jelentésére* tudomásul véve, hogy az eddigi bevétel (a múlt évi 327.25 K maradvánnyal) 1053.63 K, kiadás 454.95 K: a közgyűlés felhatalmazása alapján (V. ö. M. S. O. 1912, 8—9. sz. 178. l. XII. 3. 4. p.) — elismerése némi jelölül — a szerkesztőnek 1913-ra 100 (Egyszáz) K tiszteletdíjat ajánlott fel és a szerkesztőt felmentette az előfizetési kötelezettség alól.

11. A *szerkesztő jelentésére* tudomásul vette a v., hogy a) a lapok Kecskemétre Vácra érkeztek és elhelyeztettek; b) De l'Épée műveire eddig csak 61 jelentkezés történt (a jelentkezők tovább gyűjtendők, hogy a művek kiadhatók legyenek); c) a Várad-féle fordítás közlése befejezéshez közeledik (különlenyomatban kapható lesz). Felhívta a figyelmet a szerk. a Bulletin . . .-ra és az Állami Tisztviselők Lapjára (I., Pauler-utca 11.) Megbízta a v. a szerkesztőt, hogy ha Klug P. tagtársunknak márc. 14.-i előadása (A sn., mint közműveltség munkása) a Gyermek c. laptól különlenyomatban jutányosan megkapható, azt a M. S. O.-hoz való melléklés céljából szerezze meg.

12. A *közgyűlés* helyeül: Budapest, idejéül: máj. 31.-ét (Pünkösöd vasárnap), főtárgyául: a tanárképző reformját állapította meg a v.

13. Az *indítványok* során elhatározta a v., hogy miután az 1914—15.-i költségvetés indokolásának ebből a kitételéből: „A fokozatosan fejlődő intézetek újonnan megnyíló osztályai számára a tanerőszükséglet részbeni kielégíthetése végett 5 új rendes gyógypedagógiai tanítói állás szervezéséről kellett gondoskodnom a X-ik fizetési osztályban, mivel az eddigi megállapodások szerint a XI-ik fizetési osztályba csupán az ideiglenes és a szakképesítéssel nem bíró tanerők vannak beosztva”, megállá-

pítható az ellenmondás és az 1913-iki költségvetés idevonatkozó részének figyelmen kívül hagyása (V. ö. M. S. O. 1912. 12. sz. 213. l. alulról 2. bekezdés): ez ellen az Á. T. O. E. útján óvást emel.

Végül köszönetét nyilvánította a v. Záborszky Á.-nak a torna-képekért, Schulmann A.-nak sok irányú lelkes munkálkodásáért, Adamcsik I.-nak mesélőgépe sokszorosítási jogának átengedéséért. A jzkv. hitelesítői Szentgyörgyi G. és Szotfrid J. K.

Sturmann Márton.

Vay Sándor gróf a Pesti Hirlapban megjelent egyik cikkében (1914. márc. 29.-i sz. 72. l. „Reminiszcenciák.” A szerk.) kiterjeszkedik a hazai siketnéma-oktatás keletkezésére is és azt mondja, hogy abban a nemes agitációban, amelyet jóléshi Cházár (vagy talán mégis Chászár?) András a siketnémák taníttatása érdekében kifejtett, volt neki egy kiváló és buzgó segítőtársa: ózdi és zádorházai Sturmann Márton.

Megvallom, erről semmit sem tudtam, talán senki sem tudott.

E cikk hatása alatt kutatni kezdtem Sturmann Márton élete után. Az idő rövidsége miatt kevés adatot szerezhettem ugyan, hogy mégis közlöm, teszem azért, mert nem szeretném, ha Vay Sándor gróf cikke hosszú ideig válasz nélkül maradna.

Tény az, hogy Sturmann Mártonnak Vizesrét mellett (falu Jolsva mellett) birtoka volt. Jótékony és buzgó evangélikusnak mondja a hagyomány, aki a hisnyói ev. egyháznak nagyobb alapítványt is tett.

Táblabíró, majd a helytartótanács tagja is volt. Egy ideig Jolsván is lakott az ú. n. „megyei házban”, ott, ahol a siketnéma intézet megnyílt. Az udvarban volt 1901—1913.-ig az intézet egy egyemeletes házban, az utcára pedig két földszintes ház van, ezek egyikében, a régebbiben, amelyet a megye építtetett, lakott Sturmann.

Sturmann Cházár Andrással sógorsági viszonyban is volt. Ezekből érthető, hogy mint gömöri urak, sógorok sűrűbben érintkezhettek egymással, sőt talán Cházár András beadványa a helytartótanácshoz, szintén közeli érintkezésbe hozhatta a két férfit. Eddigelő azonban oly adatot nem ismerünk — s főként nem ismer Gácsér József, Cházár kitűnő életrajz írója — amely Cházár és Sturmann közös munkálkodását bizonyítaná.

Vay Sándor gróf nagyon lekötölezné engem s mindnyájunkat, ha az idevonatkozó adatokat feldolgozás céljából velem közölni szíves volna.

Még azt is mondja a kitűnő tollú gróf, hogy az intézet helyének a megválasztásánál éppen Sturmann emléke volt mérvadó és az illetékes körök azért választották Jolsvát a létesítendő intézet helyül, mivel Vizesréthez közel fekszik.

Ez az állítás — úgy gondolom — téves. Hogy Görmörmegyében siketnéma-intézet van és hogy ez az intézet éppen Jolsvára ke-

rült, abban Vay Sándor grófnak is nagy az érdeme. Sokat fáradozott ez eszme megvalósítása érdekében úgy a vármegye illetékes köreinél, valamint — ha jól tudom — a minisztériumokban is.

Az lehet, hogy a nemes gróf Sturmman Mártonra gondolt, amikor Jolsva mellett kardoskodott, a hivatalos köröket azonban ilyen kegyelet semmiképen sem vezérelhette, mivel Sturmmanak a siketnémák érdekében kifejtett működéséről ez ideig sem a hivatalos körök, sem a szakemberek semmit sem tudtak.

Még megjegyzem, hogy Vay 1902-ben az akkor még igen kezdetleges intézetet meglátogatta. Sturmmanról ekkor sem esett szó. Nagyon örvendenénk, ha e látogatását most az új, bár szerény intézetünkben megismételni szíves volna és tollát a még mindig szegényes siketnéma oktatásügyünknek is szentelné.

Kutatásomat folytatom s ha érdekes adatokra bukkanok, közölni fogom.

Jolsva.

Scholtz Lajos.

VEGYESEK.

Kinevezés. A király dr. Tóth István miniszteri segédtitkárnak a miniszteri titkári címet adományozta. (III. 31.)

Külföldi vendégek. *P. Gerlach* tartományi kir. iskola-tanácsos (Berlin), *G. Wende* kir. isk. tanácsos, a snk. berlini kir. intézetének igazgatója és *J. Karth*, a snk. boroszlói intézetének igazgatója a bécsi gyűlésről ápr. 16.-ára Bpestre rándultak a snk. áll. intézete megtekintésére. A tanári testület, hogy minél fokozottabban kifejezze tiszteletét előkelő vendégei iránt: az estét velük töltötte a fehér asztalnál a „Metropol“-ban. Örömmel láttuk, hogy a különböző faji és nemzeti érzés a kultúra jegyében, az egyszerűséget tűzénél miként olvad termékenyítő, meleg barátsággá. Megbizonyosodtunk, hogy a közvetlen, személyes érintkezés felette jó hatású a közös célokért munkálkodók együttérzésének kifejlesztésére s így a megértésnek, a haladásnak előmozdítására. Ily magasabb nézőpontból tekintve a dolgot, hazafias kötelességet is teljesítettünk.

Vendégeink jó néven vették magyar kartársaik figyelmét. Az eszmék kicserélése mellett jutott idő a gondtalanságnak is. Bámulva, szinte elragadtatással gyönyörködtek a művészi magyar cigányzenében. Hiszem, hogy az ottvoltaknak feledhetetlen marad ennek az estnek kedves emléke. Részt vettek: Bpestről Berkes J., Herodek K., Fiedler L., Séra L., Vácról: Borbély S., Schaeffer M., Vatter F., Válek J., Záborszky Á., Körmöcbányáról: Várad Zs., a bpesti intézettől: Klis L. feleségével és fiával, Derbész B. feleségével, Bárczi G., dr. Bihari K., ifj. Bründl Ö., Istenes K., Kegler F., Michels F., Pető F., Puha L., Simon J., Zemkó P.

A bpesti ág. h. ev. polg. I. isk. IV. o. növendékei ápr. 15.-én dr. Bexheft Ármin isk.-orvos vezetésével meglátogatták a snk. bpesti áll. intézetét.

Nyugdíjügy. A VKM. 107.379/1913. sz. rendeletével az 1912. évi LXV. t.-c. 2. §-nak 4. pontjában foglaltak értelmezése tárgyában kiadott 64.196/1913. sz. körrendeletét a következőképpen módosította: „A hivatkozott t.-c. rendelkezései alá a gyógypedagógiai intézeteknél alkalmazott tanító személyzetnek tagjai közül csupán a gyógypedagógiai szakképesítéssel bíró és fizetési osztályba kinevezett tanerők, valamint a gyógypedagógiai intézeteknél alkalmazott és fizetési osztályokba sorozott kézimunka-tanítónők és zenetanítók tartoznak.“

Képzőnk tanári testülete ápr. 16.-i gyűlésén megállapította, hogy a II. éves jelöltek közül — a szabályszerű időben — 10-en folyamodtak szakképesítőre becsátásukért. Hárman nem jelentkeztek. Ez az illetőknek esetleg egy évi veszteséget jelent, ami elég nagy ár feledékenységükért.

A hamburgi fonétikai kongresszusra (IV. 19—22.) a VKM. Borbély S. váci és Klis Lajos bpesti áll. sn.-intézeti igazgatókat küldte ki, akikhez Istenes K. bpesti és Szotfrid J. váci kartársaink — saját költségükön — csatlakoztak. Nevezettek ezuttal több külföldi sn.-intézetet is meglátogattak. Tapasztalataikat mindnyájunk okulására közreadják. A kongresszuson hazánkban dr. Balassa J. tartott előadást „Beszédhibák és nyelvtörténet“ c. alatt. A fonétikai műszereket, készülékeket, szemléltető eszközöket — a kongresszussal kapcsolatosan — kiállításon mutatták be.

Ügyünkről, rólunk és mi. Előadást tartott a snk.-ról és általában a gypedagógiáról, a munkácségyházmegyei tanítók ápr. 23.-i gyűlésén *Markovics Á.* ungvári sn. int. igazgató. A tanítást *Schulmann A.* tanár mutatta be 5 intézeti növendékkel. Az előadáson ott volt *Papp A.* megyéspüspök, a kanonoki kar, az egyesület tagjai közül mintegy 150-en és sokan az ungvári társadalom köréből. *Papp A.* püspök külön is melegen figyelmébe ajánlotta egyházmegyéje tanítóinak a snk. ügyét.

Schulmann A. „A némák megszólaltatása“, „Gör. kath. népiskola“ (Ungvár), márc. 227—231. l. (Borbély S. ily c. művének ismertetése.)

Schulmann A. A M. S. O.-t ismerteti a „Revue générale de l'enseignement des sourds-muets“ (Páris) c. szaklapban (febr.).

F. Biffl. Bericht über die Generalversammlung des Landesvereines der ungarischen Taubstummenprofessoren in Keszthely am 29. und 30. Juni 1913. „Mitteilungen des Vereines österreichischer Taubstummenlehrer“ (Wien) 1914. márc. 9—13. l.

Michels F. kartársunk az óbudai kath. népkörben előadást tartott a snk.-ról s bemutatta a tanítást is. (IV. 23.)

„Eötvös-alap“ címmel új lap indult meg márc. 1.-én, mely a Magyarországi Tanítók Eötvös-alapjának hivatalos értesítője. Évenként négyszer: márc., jun., szept. és dec. hónapokban fog megjelenni. Egy szám 50 fillér. Tagok ingyen kapják. (Kiadóhivatal és szerkesztőség: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 47.) — Az 1. számban „A negyvenéves Eötvös-alap“ címmel *Bárczi István*, Bpest székesfőváros polgármestere írt vezető-cikket. Ismerteti ez a szám az Eötvös-alapot, szabályzatát, jótéteményeit (jutalomdíjak, segélyek, Tanítók Háza, szabadasztalok, temetkezési segélykiosztás.).

Az „Egészség“ c. folyóirat f. é. 2—3. száma 5 ívnél nagyobb terjedelemben egészen a légy-ről szól. Cikkekben, képekben, grafikonokban élénk tárja ez a füzet: miként terjeszti a légy a különféle fertőző baktériákat stb. Valóban érthetetlen, hogy ezzel a veszedelmes ellenségünkkel

szemben (talán a megszokottság miatt) sokan teljesen közönyösek. „A légy” füzet megrendelhető 1 K-ért az Orsz. Közegészségi Egyesület főtákaróságánál (Bpest, IV., Gr. Károlyi-u. 22.) (Az O. K. E. tagjai évi 6 K díjért kapják az „Egészség”-et. Intézetek, egyesületek évi 4 K-ért lehetnek előfizető tagok.)

Kérjük lapunk olvasóit, tegyék lehetővé jelentkezésükkel de l'Epée műveinek kiadását.

Előfizetési felhívás a „Siketnémák Könyvtára” I-ső kötetére. Folyó évi május hóban megjelenik a „Siketnémák könyvtára” I-ső kötet, melynek címe ez lesz: Mátyás király élete és tréfái. A kötet rendes nagyságú könyv alakban, szép címlappal, számos képpel díszítve fog megjelenni. Terjedelme 5—6 ív lesz. Ára postaszállítással együtt 1 K. Aki 10 előfizetőt gyűjt s az előfizetési pénzt beküldi, ingyen kap egy tizenegyedik példányt. Ezt a kedvezményt a társaskörök és intézetek is megkapják.

Kérjük az intézetek igazgatóságait, a siketnémákat, a siketnémák hozzátartozóit és barátait, hogy e most meginduló s egyedül a siketnémák művelődési érdekét szolgáló vállalatot minél több példány megrendelésével támogassák.

Önálló iparos siketnémák figyelmét pedig felhívjuk arra, hogy ipariüzletüket hirdessék e könyvtárban. $\frac{1}{4}$ oldalas hirdetésért csak 6 K fizetendő. Aki hirdet, az ingyen kap egy kötetet.

Az előfizetési pénzek és hirdetési díjak Borbély Sándor igazgató címére küldendők Vádra. A postautalvány szelvényére szükséges rá írni, hogy a pénzt a Siketnémák Könyvtára I-ső kötetére s hány példányára küldi. — A „Siketnémák Könyvtára” szerkesztősége.

Egyesületünk kiadványai. 1. *Lapunk I—XV. évfolyama.* Az első négy évfolyam ára à 25 K, de ezek csak annak adhatók el, aki az eddigi évfolyamokat mind megveszi.

2—3. *Évkönyv 1903. Évkönyv 1904.* Szerkesztette: Bihari Károly egyesületi titkár. Tartalma: az egyesület működése, közgyűlése; értekezések. 1—1 példány 50 fillér. Bélyegeken is küldhető.

4. *Juan Pablo Bonet: A betűknek elemeikre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete.* Madrid, 1620. Fordította Adler Simon. Ára 2 K.

5. *Nagy Péter: Fonétizáló állvány és asztalka.* (Ismeretetését l. M. S. O. 1912. 7. sz. 144. oldal.) 1 drb állvány keményfából 32 K (10 drb 300 K); fenyőfából, olajfestéssel v. barnára pácolva 27 K (10 drb 240 K); 1 drb asztalka keményfából 54 K (10 drb 490 K); fenyőfából 42 K (10 drb 360 K). A szállítási díjat és a csomagolást utánvétellel a megrendelő fizeti; ez utóbbi önköltségi árban számíttatik és a küldemény értékének 4—5%-ánál több nem lehet.

A megrendeléseket legcélszerűbb postautalványon küldeni egyesületünk pénztárnokához. (L. a lap homlokán.)

Szerkesztői üzenetek. — *tz* — *s.* Ezt köszönöm, azt várom. — *Igazmondó.* Úgy láttam jobbnak. — *i* — *s.* Jó. Az összefüggés miatt a 7. sz.-ba kellene. — *V. J.* Megjött. — *Lapunk 6. száma* közgyűlés előtt jelenik meg. A sürgős közleményeket idejében kérem.